

Które zasady są najczęściej łamane i dlaczego?
Z jakimi dylematami muszą mierzyć się walczący?
Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie MPH?

MKCK

International Committee of the Red Cross
19, avenue de la Paix
1202 Geneva, Switzerland
T +41 22 734 60 01 **F** +41 22 733 20 57
E-mail: shop.gva@icrc.org www.ehl.icrc.org
© ICRC, January 2009

TEMATYKA ZAJĘĆ (7 godzin lekcyjnych)

 3A Wskazanie przypadków łamania MPH (jedna godzina lekcyjna)	4
3B Z perspektywy żołnierzy (dwie godziny lekcyjne)	15
3C Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie MPH? (jedna godzina lekcyjna)	28
3D Studium przypadku: My Lai – Co poszło źle? Co poszło dobrze? (trzy godziny lekcyjne)	33

POJĘCIA

Naruszenie MPH
Rozróżnienie ludność cywilna/ kombatancki
Łańcuch następstw
Bezprawie

We wszystkich modułach:

Godność ludzka
Przeszkody dla zachowań humanitarnych
Dylematy
Konsekwencje
Wielowymiarowe perspektywy

ZDOBYTE UMIEJĘTNOŚCI

Przyjęcie punktu widzenia
Burza mózgów
Praca w grupach
Analiza dylematów
Identyfikacja konsekwencji

Jeśli dysponujesz ograniczonym czasem i nie masz możliwości omówienia wszystkich zagadnień, zalecamy, byś wybrał przynajmniej te, które oznaczono niniejszą ikoną. >

Temat 3A: Wskazanie naruszeń MPH

W Module 2 uczniowie odkrywali, dlaczego w czasie konfliktu zbrojnego potrzebne są zasady. Poznali także podstawowe zapisy Międzynarodowego Prawa Humanitarnego (MPH) i przeanalizowali konsekwencje łamania tych zasad w stosunku do ofiar.

W Module 3 uczniowie będą zastanawiać się, dlaczego ludzie naruszają MPH i kto ponosi odpowiedzialność za zapewnienie przestrzegania zasad MPH.

Posługując się autentycznymi wypowiedziami osób biorących udział w konfliktach zbrojnych, Ćwiczenie 3A ma na celu wskazanie przez uczniów naruszeń MPH oraz refleksję na temat ich przyczyn. Uczniowie analizują, w jaki sposób jedno naruszenie może wywołać łańcuch następstw oraz zastanawiają się nad sposobami zapobiegania lub ograniczania występowania naruszeń

CELE

- Umiejętność wskazania naruszeń MPH
- Rozpoznawanie, w jaki sposób jedno naruszenie prawa prowadzi do kolejnego

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

3A.1 Głosy z wojny – 2

3A.2 Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

3A.3 Arkusz roboczy: która zasada MPH została naruszona?

PRZYGOTOWANIE

Wybierz fragmenty wypowiedzi (z „Głosy z wojny - 2”) do wykorzystania w etapach 1 i 2.

W *Podręczniku Metodologii*, zapoznaj się z metodami nauczania 1 (dyskusja), 2 (burza mózgów), 5 (odgrywanie ról), 7 (pisanie i refleksja), 10 (gromadzenie historii i wiadomości) oraz materiałami na temat nauczania o konsekwencjach w metodzie nauczania 4 (wykorzystywanie dylematów).

Jeśli to możliwe, obejrzyj właściwy rozdział filmu szkoleniowego dla nauczycieli (*Moduł 3*).

CZAS TRWANIA

Jedna 45-minutowa

1. KTÓRA ZASADA MPH ZOSTAŁA NARUSZONA? (15 minut)

Podziel uczniów w pary i przydziel każdej z nich dwa lub trzy fragmenty wypowiedzi z tekstu „Głosy z wojny - 2”.

Poproś uczniów o wskazanie różnych przykładów naruszania MPH zawartych w każdym z fragmentów wypowiedzi, za pomocą „Jakie są podstawowe zasady MPH”?

Poproś ich o zapisanie swoich odpowiedzi w „Tabeli A” na arkuszu roboczym „Która zasada została złamana?”

**MATERIAŁY DLA
3A.1 UCZNIÓW**

**MATERIAŁY DLA
3A.2 UCZNIÓW**

**MATERIAŁY DLA
3A.3 UCZNIÓW**

Poproś również uczniów, aby przeanalizowali wybrane fragmenty wypowiedzi i wskazali powody łamania określonych zasad, podawane przez osoby wypowiadające się (bądź powody, jakie uczniowie mogą sobie wyobrazić, że te osoby podają).

Następnie cała klasa ma przeanalizować, co wspólnego mają ze sobą podawane przez różne osoby wyjaśnienia lub powody. Jednym sposobem na to może być pogrupowanie podobnie brzmiących wyjaśnień lub powodów, ze względu na kategorie.

[Na przykład: ze względów bezpieczeństwa, dla uzyskania korzyści wojskowej, wypełnianie bezprawnych rozkazów przełożonych, przekonanie, że ludność cywilna pomaga wrogowi, bo druga strona postąpiła tak samo, z zemsty, z desperacji lub innych emocji, z braku środków, bo nie znają prawa].

UWAGA

W arkuszu roboczym znajduje się przykład bazujący na fragmencie wypowiedzi #1

2. JAK JEDNO NARUSZENIE PROWADZI DO KOLEJNEGO (15 minut)

Poproś uczniów, aby znaleźli wypowiedzi, które wskazują na związek między jednym naruszeniem a kolejnym, będącym konsekwencją tego pierwszego.

Niech uczniowie omówią w parach przypadki naruszenia zasad MPH, które prowadzą do kolejnych naruszeń, a następnie wypełnią odpowiednie kolumny w „Tabeli B” na arkuszu roboczym.

**MATERIAŁY DLA
3A.3 UCZNIÓW**

Poproś również uczniów o wskazanie, jakie zasady MPH zostały złamane.

[Na przykład: kiedy jedna ze stron umieści broń na dachu szpitala, może ona zostać zaatakowana przez drugą stronę; zabicie jeńca jednej z walczących stron prowadzi do odwetu drugiej strony; okrutne traktowanie jeńca przez strażnika może doprowadzić do zabicia go lub sprawić, że inni strażnicy będą powielać takie działania.]

Poproś uczniów, aby przedstawili innym swoje łańcuchy następstw

*Dlaczego żołnierze atakują ludność cywilną, pomimo tego, że wiedzą, że jest to niewłaściwe? Prawdopodobnie ktoś im kazał, albo obiecał im za to dużą nagrodę. Byli nakłaniani do czynienia jeszcze większego zła. Więc sami niewiele myślą. To, czego nie rozumiem, to to, co się działo z ich umysłami i ludzkimi odruchami.
– osoba cywilna, ofiara ataku żołnierzy.*

3. CZY MOŻEMY ZAPOBIEC ŁAMANIU PRAWA LUB PRZYNAJMNIEJ OGRANICZYĆ SKUTKI JEGO ŁAMANIA? (10 minut)

Niech cała grupa wybierze jeden rodzaj naruszenia. Następnie zorganizujcie burzę mózgów i spróbujcie poszukać sposobów na to, jak można było mu zapobiec lub ograniczyć jego skutki.

Kiedy przygotują listę, poproś, by omówili swoje propozycje.

Możliwe pytania:

- > Jakie konsekwencje wynikają z zaproponowanych rozwiązań? Jakie mogą być ich dalsze skutki?
- > Czy sądzisz, że większość państw oraz walczących stron zgodziłaby się na wasze propozycje? Dlaczego tak/nie? W jaki sposób zapewniliście ich przestrzeganie?

[Na przykład: wydawanie rozkazów, szkolenia, monitorowanie, dyscyplinowanie, karanie, tworzenie praw]

Będąc młodym oficerem, zaraz po ukończeniu kursu dla oficerów, szedłem ulicą. Było to jakieś święto. Było nas pięciu żołnierzy, mieliśmy tylko rozglądać się i sprawdzać, czy wszystko jest w porządku. Nagle, w ciągu kilku minut, zostaliśmy otoczeni przez cztery lub nawet pięć tysięcy osób, które zaczęły rzucać w nas kamieniami. Wszyscy byli bardzo rozwścieczeni, ponieważ ktoś z nich wcześniej został ranny w obozie dla uchodźców. To stanowiło naprawdę poważne zagrożenie dla naszego życia, bo każdy w tłumie był zdenerwowany, a ja musiałem zadbać o to by bezpiecznie wydostać stamtąd moich żołnierzy. Miałem tylko pistolet i prawdziwe naboje, więc strzeliłem. Strzelałem tylko w nogi ludzi, strzeliłem dziesięć, dwanaście razy, aby przedrzeć się przez tłum, ale udało się.
– dowódca służący na terenie okupowanym

4. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

Dyskusja:

- > Czy możesz podać jakieś przykłady wzrostu przemocy, obejrzone/zasłyszane w wiadomościach?

KLUCZOWE ZAGADNIENIA

- Naruszenie zasad MPH często wyzwała reakcję łańcuchową, prowadząc do kolejnych naruszeń.
- Ludzie różnie uzasadniają przypadki naruszeń zasad MPH.
- Istnieje kilka sposobów zapobiegania naruszeniom MPH, oraz ograniczania ich skutków.

Ćwiczenia dodatkowe

KOMUNIKACJA

Napisz wypracowanie o wybranym przez klasę, naruszeniu międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH). W swoim wypracowaniu oceń niektóre sugestie zgłaszane przez swoją klasę, dotyczące zapobiegania takiemu naruszeniu lub ograniczania jego skutków.

LUB

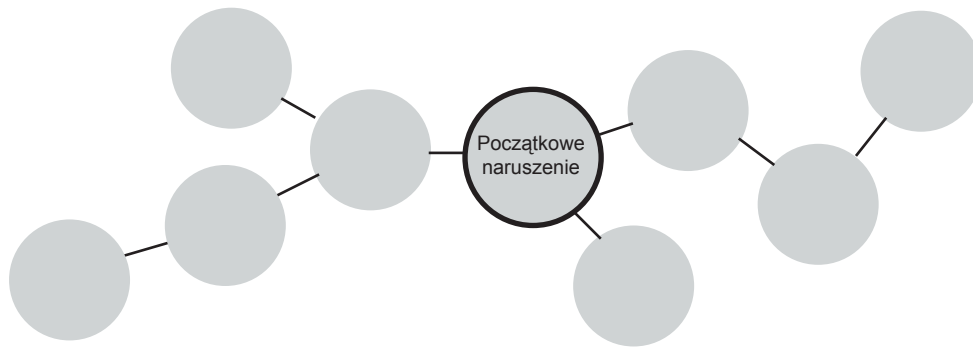
Sporządź rysunki ilustrujące naruszenie.

LUB

Przygotuj plakaty, aby zaprezentować pomysły zgłoszone przez klasę.

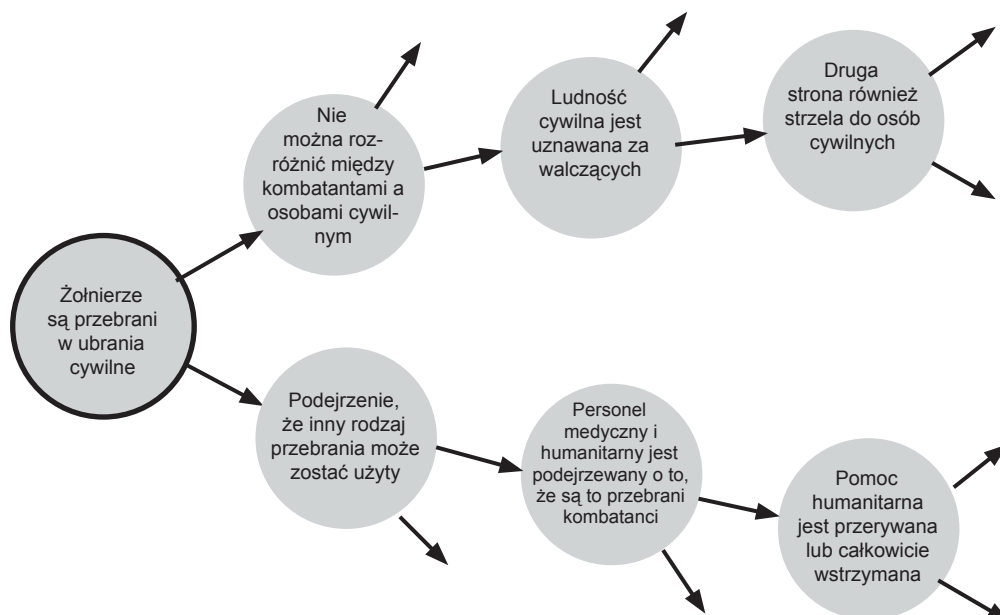
ŁAŃCUCH NASTĘPSTW

Wybierz przykład naruszenia MPH i sporządź wykres łańcucha następstw, które mogło ono zainicjować. Niektóre następstwa mogą powodować powstawanie kolejnych łańcuchów następstw.

Przykład z tekstu „Głosy z wojny – 2”:

Jest wiele sytuacji, w których żołnierze zmieniają mundury na zwykłe garnitury...

Ćwiczenia dodatkowe

DEBATA

Przeprowadź debatę na temat poniższego stwierdzenia:

Nawet często łamane prawo jest lepsze niż brak prawa.

Utwórz 2 grupy: jedną, która będzie popierać stwierdzenie i drugą argumentującą przeciw niemu, oraz zespół sędziowski. Każda grupa może korzystać z własnych notatek lub innych przydatnych źródeł, jak książki, periodyki i wiadomości (gazety, telewizja, radio).

Każda grupa powinna przygotować następujące elementy:

- Pięciominutową prezentację;
- Listę argumentów, które mogą być wysuwane przez drugą grupę w reakcji na wystąpienie;
- Listę kontrargumentów.

[Rozważania mogą obejmować: efekty nagminnego łamania prawa, przykłady praw innych niż MPH, które są szanowane, mimo że często dochodzi do ich naruszeń, historię akceptacji prawa na przestrzeni dziejów, pojęcie prawa jako ideału, próbę znalezienia alternatywy dla prawa.]

W trakcie planowania, zespół sędziowski powinien przygotować kryteria, jakimi będzie się kierował przy ocenie stron.

Przeprowadź debatę.

Po zakończeniu debaty, sędziowie powinni podsumować to, co usłyszeli.

Następnie powinni przedstawić swój werdykt i jego uzasadnienie.

Następnie spróbujcie odpowiedzieć na następujące pytania:

- > W jakim zakresie według was debata dotyczy MPH?
- > Czy znacie inne przykłady praw, które mimo ciągłego ich łamania są cenione?

[Na przykład: prawa religijne, zasady społeczne]

UB

Przedyskutujcie argumenty przemawiające za i przeciw poniższemu stwierdzeniu pewnego nauczyciela z Nigerii:

Skoro istnieje prawo zabraniające żołnierzom zabijania osób cywilnych, powinno również istnieć takie, które zabraniałoby ludności cywilnej pomagania żołnierzom.

Zanim zajmiecie stanowisko w tej kwestii rozważcie:

- Konsekwencje waszego stanowiska;
- Jak można zdefiniować „pomoc żołnierzom”?

Prawo buduje tamy zabezpieczające przed nadchodzącym przypiływem. Ale przypiływ nie trwa długo. Naciska, zagraża, przy pierwszej nadarzącej się okazji przebija się przez tamę. Czasem ją niszczy. Tak wygląda nasze prawo - łamane, nieefektywne. Taki jest jego los. Ktoś, komu wydaje się, że jedyne prawdziwe prawo to takie, które jest całkowicie przestrzegane, musi chyba żyć w innym świecie.
– Denys de Béchillon, profesor

Głosy z wojny – 2

Ludzie uczestniczący w ostatnich konfliktach zbrojnych opisują przypadek łamania międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH), których byli świadkami, w których uczestniczyli lub o których słyszeli.

1. *W wielu sytuacjach żołnierze przebrali się w cywilne ubrania. Jak odróżnić prawdziwą ludność cywilną od przebranych żołnierzy? Jeśli atakujesz miasto, musisz strzelać do wszystkiego co się rusza.*
– żołnierz
2. *Skończyło się na tym, że atakowaliśmy całe rodziny. Robiliśmy to, bo tamci robili to samo naszym ludziom, zabijali nawet trzymiesięczne dzieci.*
– weteran wojenny
3. *Jeśli dowiem się, że tamci zabijają naszych ludzi, których wzięli do niewoli, zapłacę za to ci, którzy dostaną się w nasze ręce.*
– dowódca

4. *Żołnierze czuli, że muszą zabić jeńca. Byłby dla nich nadmiernym ciężarem, ponieważ musieliby go wszędzie zabierać ze sobą. Byli za niego odpowiedzialni, więc żeby pozbyć się odpowiedzialności, po prostu go zabili.*
– pracownik organizacji pozarządowej
5. *Kolejny problem to brak planowania, bo kiedy weźmiesz kogoś do niewoli, nie wiesz co z nim zrobić. W rezultacie, żołnierze zabijali jeńców.*
– były więzień
6. *Sily federalne nie były w stanie opanować wiosek, dlatego odcięli dopływ pomocy humanitarnej. To ich strategia – walczyć za pomocą głodu. To nie jest w porządku.*
– weteran wojenny

7. *W czasie wojny, dowódca wpajał nam różne zasady, np.: „Nigdy nie niszczyć upraw”. Ale później, sytuacja się zmieniła. Głównym celem stało się zniszczenie gospodarki, żołnierzom nakazano, że jeśli nie są w stanie dokonać wielkich rzeczy, mają atakować własność prywatną. Zniszczyć, spalić, wszystko co się da – to było celem walki z wrogiem.*
– weteran wojenny
8. *Atakowanie miejsc kultu to część wojny. Żołnierze wiedzą, że te miejsca są święte, dlatego używają ich jako schronienia. Mówię wam, kościół przestaje być kościołem, jeśli w środku są żołnierze.*
– żołnierz

Głosy z wojny – 2

9. Armia nie powinna wykorzystywać ludności cywilnej jako „żywych tarcz”. Ale to się często zdarzało na tej wojnie. Na przykład ustawiali karabin maszynowy na dachu kościoła albo budynku, w którym mieszkali osoby cywilne. Strzelaliśmy w te budynki, ponieważ byliśmy zastraszeni. – byli więźni
10. Wiele dziewczyn zgwałcono i teraz mają dzieci, którym brakuje ojców. Ta zbrodnia nigdy nie zostanie osądzona. – mieszkańiec miasta
11. Poinstruowano nas, że przenosząc się z miejsca na miejsce, powinniśmy zatruc wodę. To wojna, przetrwają tylko najsilniejsi. Mówią, że ci ludzie są twoimi wrogami, że jak cię złapią, na pewno zginięsz. Ale tam trafiają się też przecież zwykli, niewinni ludzie, przenoszący się z miejsca na miejsce. Ci ludzie nie mają jedzenia, nie mają nadziei. Dlaczego jeszcze ich truć? – weteran wojenny
12. Kiedy mój szwagier był w niewoli, nie traktowali tam jeńców w godny sposób. Bali się, że jeńcy któregoś dnia opowiedzą, co im zrobiono. I dlatego zabijali jeńców, żeby po prostu zatrzeć ślady. – wdowa
13. Niszczenie miejsc kultu czy historycznych zabytków to część wojny. Bo w czasie wojny nic się nie liczy, niszczysz wszystko, co napotkasz, żeby wygrać. – były nauczyciel i szef obozu dla uchodźców
14. Odcięcie ludności cywilnej od wody i pożywienia to dobra strategia wojenna. Bardzo dobrze, że będą cierpieć. Brak wody i jedzenia ich mocno osłabi. – schwytywany żołnierz
15. Wyobraź sobie, że w budynku, który masz zdobyć jest karabin maszynowy, a wróg umieścił na dachu ludność cywilną, jako żywe tarcze. Oczywiście atakujesz cel wojskowy. Oczywiście giną cywile. – dziennikarz
16. Jednym z powodów, dla których żołnierze zabijają osoby cywilne, jest sytuacja, kiedy żołnierze ponieśli duże straty w ludziach i zwolują osoby cywilne, żeby kopali groby. A kiedy już je wykopią, zabijają ludność cywilną, bo to ich ludzie zabili „naszych”. Robią to w gniewie. Żołnierze, którzy tak robią to zazwyczaj proszą ludzi, pozbawieni wykształcenia. Nikt nie nauczył ich zasad obowiązujących na wojnie. – dowódca
17. Kazali założyć mi mundur i powiedzieli, że od tej chwili jestem w armii. Powiedzieli, że jak się nie zgodzę, to wrócą i zabiją moich rodziców. – były żołnierz-dziecko

Źródło: „Głosy z wojny” pochodzą z zapisów badań przeprowadzonych podczas Kampanii MKCK „Ludzie o wojnie” i „Głosy młodych żołnierzy”; Koalicji Przeciw Wykorzystywaniu Dzieci jako Żołnierzy (<http://www.child-soldiers.org/> childsoldiers/voices-of-young-soldiers)

Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

ROZRÓŻNIENIE

Planując lub przeprowadzając atak, strony konfliktu powinny zawsze rozróżniać między ludnością cywilną a kombatan-
tami, a także między obiektami o charakterze cywilnym a celami wojskowymi.

1. Nie wolno atakować ludności cywilnej.
2. Nie wolno atakować obiektów cywilnych (domów, szpitali, szkół, miejsc kultu religijnego, pomników kulturowych lub historycznych).
3. Przed atakiem, należy podjąć wszelkie możliwe środki ostrożności, aby zminimalizować ryzyko straty wśród ludności cywilnej i obiektów cywilnych.
4. Zabrania się stosowania broni, która nie jest w stanie odróżnić obiektów cywilnych od wojskowych.

TRAKTOWANIE

Osoby cywilne, i żołnierze wzięci w walki (*hors de combat*) powinni być chronieni i traktowani w sposób humanitarny.

1. Zabrania się stosowania fizycznych i psychicznych tortur, kar cielesnych oraz poniżającego i upokarzającego traktowania
2. Zabrania się stosowania przemocy o charakterze seksualnym.
3. Zabrania się przymusowych przesiedleń ludności.
4. Zabrania się stosowania głodu jako broni przeciwko ludności cywilnej.
5. Zabrania się wykorzystywania osób cywilnych jako „żywych tarcz” chroniących cele wojskowe przed atakiem nieprzyjaciela.
6. Wszyscy ranni i chorzy powinni być odzyskani, zabrani z pola walki, szanowani i chronieni. Nie należy czynić między nimi różnic, innych niż oparte na względach medycznych.
7. Ujęci walczący i osoby znajdujące się we władzy strony przeciwnej mają prawo do otrzymywania pomocy humanitarnej (jedzenia, opieki medycznej, wsparcia psychologicznego itp.) i do korespondowania z rodzinami.
8. Wszyscy mają prawo do sprawiedliwego procesu.

BRON I TAKTYKA

Jedynym prawomocnym celem wojny jest osłabienie siły militarnej wroga.

1. Zabrania się stosowania broni powodującej niepotrzebne cierpienia.
2. Zabrania się brania zakładników.
3. Zabrania się ranienia lub zabijania poddających się sił wroga.
4. Zabrania się wydawania rozkazu niepozostawienia nikogo przy życiu.
5. Zabrania się udawania osoby cywilnej podczas prowadzenia walki.
6. Zabrania się atakowania obiektów zawierających dobra niezbędne dla przetrwania ludności cywilnej (magazynów żywności, upraw, instalacji wodociagowych itp.)
7. Zabrania się atakowania personelu medycznego lub religijnego i obiektów oznaczonych symbolami czerwonego krzyża/czerwonego półksiężyca/czerwonego kryształ.
8. Zabrania się rozmyślnego używania znaku ochronnego czerwonego krzyża/czerwonego półksiężyca/czerwonego kryształ w celu naduzycia zaufania przeciwnika.

DODATKOWE ŚRODKI

Niektóre kategorie osób i obiektów muszą być objęte dodatkową ochroną.

1. Dzieci poniżej 15 roku życia nie mogą być wcielane do sił zbrojnych i nie mogą brać bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych.
2. Personel medyczny i wyposażenie (szpitale, kliniki, ambulanse, itd.), jak również personel religijny musi być szanowany i chroniony.
3. Pracownicy pomocy humanitarnej, dostawy i działania humanitarne muszą być szanowane i chronione.
4. Należy chronić i szanować dziedzictwo kulturowe.
5. Należy przestrzegać zasad szczególnej ochrony zdrowia, udzielania pomocy i wsparcia kobietom dotkniętym konfliktami zbrojnymi.

Moduł 3: Prawo w działaniu

Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

DEFINICJE

Osoba cywilna: każda osoba, która nie jest członkiem sił zbrojnych. W przypadku, kiedy osoby cywilne biorą udział w bezpośrednich działaniach zbrojnych tracą status osób chronionych (jeśli zachodzą wątpliwości co do jej statusu, powinna być uznana za cywila).

Obiekt cywilny: każdy obiekt, który nie jest celem wojskowym. W przypadku, kiedy obiekty cywilne wykorzystywane są do działań militarnych, stają się celami wojskowymi i tracą status obiektów chronionych (jeśli zachodzą wątpliwości co do statusu danego obiektu, tj. czy jest on wykorzystywany do wspierania działań zbrojnych, powinien być uznany za obiekt cywilny).

Kombatant: członek sił zbrojnych, członek formacji uzbrojonej podlegających rozkazom jednej ze stron konfliktu zbrojnego

Cel wojskowy: obiekt, który z powodu swej natury, rozmieszczenia, przeznaczenia lub wykorzystania, wnosi istotny wkład do działalności wojskowej i którego zniszczenie daje określoną korzyść wojskową.

hors de combat: dosłownie znaczy „wyłączeni z walki”: pojęcie opisujące walczących, którzy zostali wzięci do niewoli, są ranni, chorzy lub wyczerpani i z tego względu nie mogą dalej prowadzić walki.

asada proporcjonalności: Zakładana liczba ofiar śmiertelnych lub rannych wśród ludności cywilnej lub zniszczeń obiektów cywilnych nie może być nadmierna w stosunku do spodziewanej korzyści wojskowej

Arkusz roboczy

Która zasada MPH została naruszona?

Tabela A		
Opis niewłaściwego działania	Naruszenie MPH	Powody
Przykład: Stwierdzenie #1: Żołnierze udawali ludność cywilną: siły wroga strzelały do wszystkiego, co się ruszało, nawet, jeśli były to osoby cywilne.	Broń i taktyka 5 Rozróżnienie 1	Aby się schować, znaleźć pożywienie i schronienie, ze strachu, ze względów bezpieczeństwa, itp.
Stwierdzenie #		
Stwierdzenie #		
Stwierdzenie #		

Moduł 3: Prawo w działaniu

Arkusz roboczy

Która zasada MPH została naruszona?

Tabela B			
Wypisz jedną złą rzecz, którą ktoś zrobił	Naruszenie MPH	Nazwij naruszenie będące konsekwencją (albo potencjalnie mogło mieć miejsce	Naruszenie MPH
Przykład: Stwierdzenie #1: Żołnierze udawali ludność cywilną;	Broń i Taktyka 5	Żołnierze wroga zabijali wszystkich, bez wyjątku, włącznie z ludnością cywilną. Druga strona mogła zaatakować ludność cywilną w akcie zemsty.	Rozróżnienie 1 Broń i Taktyka 5
Stwierdzenie #			
Stwierdzenie #			
Stwierdzenie #			

Moduł 3: Prawo w działaniu

Temat 3B: Z perspektywy kombatantów

W Temacie 3A, uczniowie wskazali szereg naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH), jak również powody takiego naruszenia, a następnie omówili, jak jedno naruszenie może prowadzić do kolejnych.

W Temacie 3B, rozwiązują dylematy na podstawie rzeczywistych przeżyć kombatantów w sytuacjach typowych dla współczesnych działań wojennych. Żołnierze często zmuszeni są do dokonywania trudnych wyborów, ponieważ stosowanie się do

zasad MPH może narazić na niebezpieczeństwo ich samych lub ludzi, za których są odpowiedzialni. Najwięcej dylematów pojawia się tam, gdzie nie istnieje wyraźna granica między kombatantami a ludnością cywilną, lub między obiektami wojskowymi i cywilnymi. Czasami rozróżnienie to jest celowo zacierane przez samych walczących, poszukujących bezpiecznego schronienia lub pragnących uzyskać przewagę.

CELE

- Umiejętność rozpoznawania dylematów, które mogą powstać w odniesieniu do MPH na polu walki
- Zrozumienie trudności w przestrzeganiu MPH, w sytuacji, gdy rozróżnienie między ludnością cywilną a żołnierzami jest niejednoznaczne

MATERIAŁY DLA 3B UCZNIÓW

Scenariusze dylematów:

- 3B.1 Co mam teraz zrobić?
- 3B.2 Czy mam to powstrzymać?
- 3B.3 700 więźniów i mało zapasów
- 3B.4 A co, jeśli ona mówi prawdę? *
- 3B.5 Czy żołnierz miał prawo otworzyć ogień w wiosce?
- 3B.6 Arkusz roboczy dylematów
- 3B.7 Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

PRZYGOTOWANIE

Wybierz dwa lub więcej dylematy (ze „Scenariuszy dylematów”) do wykorzystania w etapach 1 i 2. Upewnij się, że uwzględniasz co najmniej jeden z dylematów oznaczonych*, które dotyczą trudności w rozróżnianiu osób cywilnych od kombatantów.

W *Podręczniku Metodologii*, zapoznaj się z metodami nauczania 1 (dyskusja), 3 („nie ma łatwych odpowiedzi”), 5 (odgrywanie ról), 9 (małe grupy), 10 (gromadzenie historii i wiadomości) oraz materiałami na temat nauczania o konsekwencjach w metodzie nauczania 4 (wykorzystywanie dylematów).

CZAS TRWANIA

Dwie 45-minutowe godziny lekcyjne

Temat

1. DYLEMATY, Z KTÓRYMI MOGĄ BORYKAĆ SIĘ WALCZĄCY (30 minut)

Podziel klasę na małe grupy i każdej grupie przydziel problem wybrany ze „Scenariuszy dylematów”.

Każda grupa może skorzystać z kopii „Arkuszów roboczych dylematów” i „Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?” aby zanotować swoje pomysły podczas omawiania problemów i prowadzić ożywioną dyskusję

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3B.1-5

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3B.6

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3B.7

Rozważając, jakie należy podjąć działania, uczniowie powinni wziąć pod uwagę następujące kwestie:

- Różne możliwe rozwiązania;
- Możliwe konsekwencje każdego działania;
- Czego wymaga MPH;
- Punkty widzenia wszystkich osób zaangażowanych w daną sytuację.

Ponadto, zachęć uczniów do zastanowienia się nad poniższymi aspektami sytuacji:

- Jak emocje i poglądy mogą wpłynąć na konsekwencje;
- warunki, które wpływają na dokonywane wybory (takie jak brak czasu, niebezpieczne otoczenie, kompetencje i autorytet lub wielkość wpływu na działania innych osób zaangażowanych).

Po około 15 minutach, poproś grupy o wybór jednego z możliwych działań. Poproś uczniów o zapisanie swoich wyborów i uzasadnienie ich. Przy podejmowaniu decyzji uczniowie powinni uwzględnić zasady MPH odnoszące się do danej sytuacji i inne ważne względy.

2. ROZWIĄZANIE DYLEMATU (25 minut)

Zbierz klasę ponownie, jeden uczeń z każdej grupy relacjonuje decyzję. W swoich raportach uczniowie powinni:

- Opisać problem, jaki napotkali starając się przestrzegać zasad MPH w wybranej przez siebie sytuacji;
- Przedstawić działanie, na które się zdecydowali;
- Podać powody swojej decyzji.

3. ROZRÓŻNIENIE MIĘDZY OSOBAMI CYWILNYMI A KOMBATANTAMI (30 minut)

Poproś uczniów o zastanowienie się nad poniższą zasadą:

Planując lub przeprowadzając atak, należy dokonać rozróżnienia między ludnością cywilną a kombatantami, i między budynkami cywilnymi a obiektami wojskowymi.

– Parafraza artykułu 48, I Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich

Pomóż uczniom zrozumieć tę zasadę, prosząc ich o podanie przykładów:

- osób, które należy uznać za osoby cywilne w trakcie trwania konfliktów zbrojnych;
- rzeczy, które należy uznać za rzeczy/obiekty cywilne i rzeczy, które należy uznać za rzeczy/obiekty wojskowe.

Następnie wspólnie omówcie poniższy zapis:

W razie wątpliwości co do statusu danej osoby, będzie ona uważana za osobę cywilną. Podobnie, jeśli istnieje wątpliwość, czy obiekt cywilny jest w rzeczywistości wykorzystywany w celu wsparcia działań wojskowych, należy go uznać za obiekt cywilny.

– Parafraza artykułu 50 i 52, I Protokołu uzupełniającego do Konwencji Genewskich

*Myślę, że siły zbrojne zaatakowały ludność cywilną, ponieważ żołnierze nie rozumieli, jakie to miało dla nich znaczenie. Żołnierze skarżyli się cały czas, że osoby cywilne są również partyzantami. Czasami żołnierze byli przekonani, że ludzie współpracowali z partyzantami. Czasami niektórzy żołnierze uważali, że być może któraś z rodzin udzielała partyzantom schronienia, dostarczała jedzenie lub dołączyła do nich, więc zabijali całą rodzinę za współpracę z wrogiem.
– kobieta, której krewny „zniknął”.*

Wykorzystaj poniższe przykłady, by zilustrować, w jaki sposób wieloznaczne sytuacje powodują dylematy, które muszą być rozstrzygane przez żołnierzy, próbujących stosować się do zasad MPH:

- kobieta, która dostarcza żywność i daje schronienie żołnierzom;
- radiostacja nadająca wojenne audycje propagandowe;
- uniwersytet, na którym studenci przechodzą szkolenie wojskowe.

Możliwe pytania:

- > Jakie są konsekwencje rozróżnienia niemożności rozróżnienia między ludnością cywilną a walczącymi? Do czego może doprowadzić taka ignorancja lub wątpliwości?

Wyjaśnij uczniom, że jeśli osoba cywilna bierze udział w działaniach, które bezpośrednio działają na szkodę przeciwnika, osłabiając jego siłę militarną, to traci ona ochronę przed atakami, jednakże tylko na czas trwania danego działania. Upewnij się, że uczniowie rozumieją, że nawet w takich okolicznościach nie można uznawać osób cywilnych za kombatantów.

4. ZAKOŃCZENIE (5 minut)**Dyskusja:**

- > W jaki sposób kombatanci mogą wpłynąć na to, jak „ich” ludność cywilna będzie traktowana w trakcie konfliktu?

*Jednego dnia ludzie wybiegają ci na spotkanie i rzucają ci się na szyję, a następnie jakieś dziecko rzuca w ciebie granatem. Jak mam na to zareagować? Jak mam się czuć? Sam nie wiem.
– żołnierz*

KLUCZOWE ZAGADNIENIA

- Postępowanie zgodnie z zasadami międzynarodowego prawa humanitarnego w sytuacjach konfliktu zbrojnego czasem rodzi dylematy.
- Dylematy te mogą wynikać z trudności w rozróżnieniu kombatanów od ludności cywilnej.
- Czasami ludzie zacierają te granice celowo, a czasem zacierają się one podczas walk toczących się w dzielnicach zurbanizowanych.
- Jeśli istnieją jakiegokolwiek wątpliwości co do statusu cywilnego osoby lub obiektu, osoba lub obiekt są uznawane za cywilne

Ćwiczenia dodatkowe

HISTORIA UDZIAŁU OSÓB CYWILNYCH W DZIAŁANIACH ZBROJNYCH

Wykorzystując swoją wiedzę z lekcji historii, przeanalizuj rolę ludności cywilnej w działaniach wojennych.

Na przykład:

- > Jakie konsekwencje dla ludności cywilnej niesie za sobą wojna partyzancka?
- > W jaki sposób zmiany strategii bitewnych i postęp techniczny wpłynęły na status osób cywilnych i rozróżnienie między ludnością cywilną a kombatantami?

ODGRYWANIE RÓL

Wybierz jeden dylemat, i w oparciu o niego przygotuj scenkę do odegrania.

 **MATERIAŁY DLA
3B.1-5 UCZNIÓW**

Oprócz roli podejmującego decyzję, uwzględnij role wymienione w „Punkty widzenia do uwzględnienia” lub inne, jakie uznasz za odpowiednie.

Scenariusz dylematów

Co mam teraz zrobić?

Porucznik dowodzi małym oddziałem, którego zadanie polega na przechwyceniu ludzi i towarów przewożonych przez nieprzyjacielski konwój składający się z czterech łodzi. Oddział napotyka na kilka zniszczonych łodzi i zostaje ostrzelany. Żołnierze odpowiadają ogniem. Po chwili, z zarośli nad kanałem wychodzi kilku ludzi z podniesionymi rękami i podchodzi do porucznika. Zostają przez niego wzięci do niewoli.

Żołnierze wyciągają z kanału rannego nieprzyjaciela. Odlamek pocisku niemal przeciął go na pół. Ranny leży na ziemi z zamkniętymi oczami i cicho jęczy. Z rozciętego brzucha wylewają się wnętrzności. Porucznik kłęczący obok, zastanawia się gorączkowo, mówiąc do siebie: Boże! Co teraz zrobić?"

Mógłby wezwać przez radio jeden z własnych helikopterów sanitarnych, który zabrałby rannego, ale dłuższe pozostawanie w okolicy może być bardzo niebezpieczne. Nie wiadomo, czy pozostali partyzanci uciekli gdzieś dalej, czy siedzą obok w zaroślach, czekając na okazję do ataku. Ranny jest w złym stanie, żołnierze nie mogą zabrać go ze sobą do bazy.

Wiedziałem, że nie zostawię rannego na pewną śmierć (...), ale (...) było nas tylko piętnastu i musieliśmy pilnować siedmiu jeńców. Wpadlibyśmy w tarapaty, gdyby zaczął się atak. Zbliżał się też wieczór. (...) Mieliliśmy tylko (...)broń osobistą i mały zapas amunicji. Żadnych racji żywnościowych, żadnych łopat, aby się okopać, brak wsparcia z powietrza.

Źródło: Na podstawie książki David Donovana, *Once a Warrior King: Memories of an Officer in Vietnam*, McGraw-Hill, New York, 1985.

Pytanie: Co byś zrobił/a na miejscu porucznika?

Możliwe inne punkty widzenia do rozważenia:

- jednego z żołnierzy z oddziału
- rannego wroga
- zwierchnika porucznika,
- pilota helikoptera
- żołnierza nieprzyjaciela w ukryciu.

Scenariusz dylematów

Czy mam to powstrzymać?

Porucznik stał po pas w wodzie, kiedy mocne uderzenie ścieło go z nóg. Porucznik zapamiętał tylko dwie rzeczy: dzikie oczy tamtego człowieka i nóż w jego ręce. Po desperackiej walce, porucznik wytrącił broń z ręki przeciwnika. Wkrótce przybyli jego ludzie, którzy wzięli partyzanta do niewoli. Oficer zemdlął na brzegu.

Później zauważył, że jego ludzie zwartym kręgiem otoczyli jeńca. Przesłuchiwali go, krzycząc, a jeden z nich groził mu nożem bojowym. Jako dowódca, postanowił sprawdzić, co się tam dzieje, pobiegł więc na miejsce zdarzenia. W międzyczasie, jeden z przesłuchujących naciął nożem pierś jeńca. Rozwścieczonego żołnierza próbował powstrzymać sierżant:

Nie będziemy mogli wziąć go do niewoli, jeśli go potniesz! Nie rób tego więcej! Możemy powiedzieć, że zadrapał się, kiedy wrzuciliśmy go do łodzi, ale uspokój się i nie tnij go więcej!

Przesłuchujący żołnierz niechętnie schował nóż, mówiąc porucznikowi, że chciał tylko nastraszyć jeńca. Kiedy jednak jeniec w dalszym ciągu odmawiał zeznań, wyciągnął nóż ponownie i przyłożył do szyi przesłuchiwanego.

Źródło: David Donovan, *Once a Warrior King: Memories of an Officer in Vietnam*, McGraw-Hill, New York, 1985.

Pytanie: Co byś zrobił/a na miejscu porucznika?

Możliwe inne punkty widzenia do rozważenia:

- jeńca
- żołnierza grożącego nożem
- sierżanta
- innych podkomendnych porucznika,
- zwierzchników porucznika w bazie.

Scenariusz dylematów

700 więźniów i mało zapasów

Po kilku dniach bitwa, która toczyła się na pustyni z dala od miast i baz wojskowych w końcu dobiegła końca. Oto wspomnienia żołnierza zwycięskiej armii:

Radosny nastrój zmąciło uczucie głodu. Było nas 500, a teraz doszło jeszcze 700 jeńców. (...) Nie mieliśmy żadnych pieniędzy (zresztą i tak nie było miejsca, gdzie mogliśmy coś za nie kupić), a ostatni posiłek jedliśmy dwa dni temu. Mięso naszych wielbłądów wystarczyłoby na sześć tygodni, ale byłaby to uboga dieta [i bardzo kosztowna], zważywszy na to, że zostalibyśmy praktycznie unieruchomieni.

Źródło: T.E. Lawrence, *Revolt in the Desert*, George H. Doran Company, New York, 1927.

Pytanie: Co powinni zrobić zwycięscy żołnierze?

Możliwe inne punkty widzenia do rozważenia:

- innych zwycięskich żołnierzy
- jeńców

ICRC. All rights reserved

Zdjęcie: I Wojna Światowa, obóz Beida Bordj. Niemieccy jeńcy wojenni.

Moduł 3: Prawo w działaniu

Scenariusz dylematów

A co, jeśli ona mówi prawdę?

Kiedy przestali strzelać, otoczyliśmy bunkier. W środku jeszcze ktoś był. Krzyczeliśmy, aby się poddali. Ze środka z podniesionymi rękami wyszedł mężczyzna i dwie kobiety. Wewnątrz znaleźliśmy dwóch zabitych, ich broń i dokumenty. Byliśmy pewni, że ta trójka to też żołnierze wroga. Ostrzelali nas ze swojego bunkra, zabili dwóch naszych ludzi a teraz złapaliśmy ich z jeszcze gorącymi karabinami! Moi żołnierze z zemsty chcieli ich zabić. Jako dowódzący oficer, ciężko było mi przekonać ich, byśmy mogli zabrać jeńców do naszej bazy potem natomiasz musiałem powstrzymywać sierżanta, który maltretował ich podczas przesłuchania. „Nie słyszałeś o czymś takim, jak prawo wojenne?” – krzyknąłem. Spojrzał na mnie. „Próbowałem coś z niej wydobyć” -powiedział „Wciąż kłamię. Nic nie powiedzieli, a bardzo potrzebujemy informacji”.

Wiedziałem, że ma rację. Potrzebowaliśmy tych informacji, a kiedy wysłał ich do obozu jenieckiego, nie będzie szans, by coś z nich wydobyć. Musieliśmy z nich wydobyć tyle, ile się da. Poczuliem,

że moje wątpliwości rozwiązy się. „Nie martw się”, powiedziałam sierżantowi, „Zdobę te informacje.” Zabrałem jeńca za budynek. Wciąż wszystkiemu zaprzeczał. Krzyknąłem: „Mów, albo zginiesz!” i wystrzeliłem w powietrze. Kazałem żołnierzom, żeby go gdzieś zabrali. Wtedy przyprowadziłem kobietę. Przystawiłem jej lufę karabinu do czoła i powiedziałem:

„Twój brat kłamał, nie chciał nic powiedzieć, więc go zabiłem. Jeśli nie powiesz prawdy, Ciebie też zabiję. Gdzie jest reszta partyzantów? Gdzie trzymają broń?”

Twierdziła, że tylko łowili ryby i gdy usłyszeli strzały schronili się w bunkrze. Zaczęła płakać. Patrzyła mi prosto w oczy i przysięgała, że jest niewinna. Nagle znów coś we mnie pękło.

Złapaliśmy ją i jej przyjaciela na gorącym uczynku. Mieli winę wypisaną na twarzach. Musieli być winni! Ale nagle poczułem wątpliwości. Patrząc na nią, na jej tzy spływające po policzkach, ogarnęła mnie obawa że może jednak mówi prawdę.

Źródło: David Donovan, *Once a Warrior King: Memories of an Officer in Vietnam*, McGraw-Hill, New York, 1985.

Pytanie: Co byś zrobił/a na miejscu porucznika?

MOŻLIWE INNE PUNKTY WIDZENIA DO ROZWAŻENIA:

- jednego z jeńców
- przesłuchującego ich sierżanta,
- żołnierza, którego kolega został zabity przez żołnierzy wroga udających cywilów
- dowódców strony przeciwnej w bazie

Scenariusz dylematów

Czy żołnierz miał prawo otworzyć ogień w wiosce?

Wczesnym rankiem, kolumna naszych czołgów i transporterów jechała drogą prowadzącą przez gęsto zaludnione przedmieścia. Jeden z czołgów w kolumnie zatrzymał się, aby ocenić sytuację. Pośród huku silników czołgów, gęstych tumanów kurzu i pyłu unoszącego się w powietrzu trudno było dokładnie stwierdzić, co się dzieje. Kolega zajął do wieży czołgu i powiedział, „Coś mi się tu nie podoba”. Radiowiec odwrócił się do mnie meldując, że właśnie otrzymał informacje o obecności oddziałów partyzanckich w tym rejonie. W oddali widać było sylwetki ludzi zajmujących pozycje wśród gęstych zabudowań. Wyraźnie widziałem, że ludzie ci mieli broń, ale nie strzelali.

Ktoś z wnętrza czołgu krzyknął: „Ognia!”

Źródło: Dwight W. Birdwell, Keith W. Nolan, *A Hundred Miles of Bad Road, 1967-68*, Presidio, San Francisco, 1985.

Pytanie: Co byś zrobił/a na miejscu żołnierza, który usłyszał tę komendę?

MOŻLIWE INNE PUNKTY WIDZENIA DO ROZWAŻENIA:

- nieprzyjacielskich żołnierzy w wiosce,
- mieszkańców wioski
- pozostałych żołnierzy w czołgu
- zwierzchników żołnierza

Arkusz roboczy dylematów

Sytuacja:			
Problem:			
Możliwe działanie:	Powody dla których dokonano tego wyboru:	Powody dla których nie dokonywać takiego wyboru:	
Możliwe działanie:	Powody dla których dokonano tego wyboru:	Powody dla których nie dokonywać takiego wyboru:	
Możliwe działanie:	Powody dla których dokonano tego wyboru:	Powody dla których nie dokonywać takiego wyboru:	
Podjęte działanie:	Powody:		

Moduł 3: Prawo w działaniu

Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

ROZRÓŻNIENIE	TRAKTOWANIE	BRON I TAKTYKA	DODATKOWE ŚRODKI OCHRONY
Planując lub przeprowadzając atak, strony konfliktu powinny zawsze rozróżniać ludność cywilną od żołnierzy walczących, a także dobra o charakterze cywilnym od celów wojskowych.	Ludność cywilna, i kombatanci wyłączeni z walki (hors de combat) powinni być chronieni i traktowani w sposób humanitarny.	Jedynym legalnym celem wojny jest osłabienie siły militarnej wroga.	Kto planuje Niektóre kategorie osób i obiektów muszą być objęte dodatkową ochroną.
1. Nie wolno atakować ludności cywilnej. 2. Nie wolno atakować obiektów cywilnych (domów, szpitali, szkół, miejsc kultu religijnego, pomników kulturowych lub historycznych). 3. Przed atakiem, należy podjąć wszelkie możliwe środki ostrożności, aby zminimalizować ryzyko strat wśród ludności cywilnej i obiektów cywilnych. 4. Zabrania się stosowania broni, która nie jest w stanie odróżnić obiektów cywilnych od wojskowych.	1. Zabrania się stosowania fizycznych i psychicznych tortur, kar cielesnych oraz poniżającego i upokarzającego traktowania. 2. Zabrania się stosowania przemocy o charakterze seksualnym. 3. Zabrania się przymuszonych przesiedleń ludności. 4. Zabrania się stosowania głodu jako broni przeciwko ludności cywilnej. 5. Zabrania się wykorzystywania osób cywilnych jako „żywych tarcz” chroniących cele wojskowe przed atakiem nieprzyjaciela. 6. Wszyscy ranni i chorzy powinni być odeszukani, zabrani z pola walki, szanowani i chronieni. Nie należy czynić między nimi różnic, innych niż oparte na względach medycznych. 7. Ujęci walczący i osoby znajdujące się we władzy strony przeciwnej mają prawo do otrzymywania pomocy humanitarnej (jedzenia, opieki medycznej, wsparcia psychologicznego itp.) i do kore-spondowania z rodzinami. 8. Wszyscy mają prawo do sprawiedliwego procesu.	1. Zabrania się stosowania broni powodującej niepotrzebne cierpienia. 2. Zabrania się brania zakładników. 3. Zabrania się ranienia lub zabijania poddających się sił wroga. 4. Zabrania się wydawania rozkazu niepozostawienia nikogo przy życiu. 5. Zabrania się udawania osoby cywilnej podczas prowadzenia walki. 6. Zabrania się atakowania obiektów zawierających dobra niezbędne dla przetrwania ludności cywilnej (magazynów żywności, upraw, instalacji wodociągowych itp.) 7. Zabrania się atakowania personelu medycznego lub religijnego i obiektów oznaczonych symbolami czerwonego krzyża/czerwonego półksiężyca/czerwonego krzyża. 8. Zabrania się rozmyślnego używania znaku ochronnego czerwonego krzyża/czerwonego półksiężyca/czerwonego krzyża w celu nadużycia zaufania przeciwnika.	1. Dzieci poniżej 15 roku życia nie mogą być wcielane do sił zbrojnych ani brać bezpośredniego udziału w działaniach zbrojnych. 2. Personel medyczny i wyposażenie (szpitale, kliniki, ambulanse, itd.), jak również personel religijny musi być szanowany i chroniony. 3. Pracownicy pomocy humanitarnej, dostawy i działania humanitarne muszą być szanowane i chronione. 4. Należy chronić i szanować dziedzictwo kulturowe. 5. Należy przestrzegać zasad szczególnej ochrony zdrowia, udzielania pomocy i wsparcia kobietom dotkniętym konfliktami zbrojnymi.

Moduł 3: Prawo w działaniu

Jakie są podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego?

DEFINICJE

Osoba cywilna: każda osoba, która nie jest członkiem sił zbrojnych. W przypadku, kiedy osoba cywilna bierze udział w bezpośrednich działaniach zbrojnych traci status osoby chronionej (jeśli zachodzą wątpliwości co do jej statusu, powinna być uznana za osobę cywilną).

Obiekt cywilny: każdy obiekt, który nie jest celem wojskowym. W przypadku, kiedy obiekty cywilne wykorzystywane są do działań militarnych, stają się celami wojskowymi i tracą status obiektów chronionych (jeśli zachodzą wątpliwości co do statusu danego obiektu, tj. czy jest on wykorzystywany do wspierania działań zbrojnych, powinien być uznany za obiekt cywilny).

Kombatant: członek sił zbrojnych, członek formacji zbrojnych podlegających rozkazom jednej ze stron konfliktu zbrojnego.

Cel wojskowy: obiekt, który z powodu swej natury, rozmieszczenia, przeznaczenia lub wykorzystania, wnosi istotny wkład do działalności wojskowej i którego zniszczenie daje określoną korzyść wojskową.

hors de combat: dosłownie znaczy „wyłączeni z walki”: pojęcie opisujące kombatantów, którzy zostali wzięci do niewoli, są ranni, chorzy lub wyczerpani i z tego względu nie mogą dalej prowadzić walki.

Zasada proporcjonalności: Zakładana liczba ofiar śmiertelnych / rannych wśród ludności cywilnej lub zniszczeń obiektów cywilnych nie może być nadmierna w stosunku do spodziewanej korzyści wojskowej

Temat 3C: Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie MPH?

W Temacie 3A, uczniowie wskazali przykłady naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH) i zastanawiali się, dlaczego strony walczące naruszają prawo i jak dane naruszenie może prowadzić do następnego. Temat 3B skupiał się na dylematach, w których uwzględniono trudności w rozróżnianiu między ludnością cywilną a kombatantami – oraz między obiektami cywilnymi i celami wojskowymi – w warunkach pola bitwy.

W Temacie 3C, uczniowie przeanalizują odpowiedzialność poszczególnych osób za zapewnienie przestrzegania zapisów MPH.

Moduł 3: Prawo w działaniu

CELE

- uświadomienie kto jest odpowiedzialny za zapewnienie przestrzegania zasad MPH
- ocena wywiązywania się z tej odpowiedzialności

MATERIAŁY DLA

3C UCZNIÓW

3C.1 Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie MPH?

PRZYGOTOWANIE

W *Podręczniku Metodologii*, zapoznaj się z metodami nauczania 1 (Dyskusja), 2 (Burza mózgów), 7 (Pisanie i refleksja) oraz 9 (Praca w małych grupach).

CZAS TRWANIA

Jedna 45-minutowa godzina lekcyjna

1. CZY SAME PRZEPISY WYSTARCZĄ? (5 minut)

Zacznij od burzy mózgów i sporządzenia listy pomysłów w odpowiedzi na następujące pytanie:

> Co może pomóc kombatantom w przestrzeganiu tych zasad?

[Na przykład: znajomość zasad, szkolenie z zakresu tych zasad, dowódcy, brak bezprawnych rozkazów wydawanych przez dowódców, którzy dają dobry przykład, wsparcie logistyczne na rzecz przestrzegania zasad, świadomość, że łamanie zasad jest zabronione i będzie karane]

Następnie zapytaj uczniów, wskazując kolejno na powyższe kwestie, kto ich zdaniem powinien czuwać nad egzekwowaniem tych przesłanek.

2. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA PRZESTRZEGANIE ZASAD (30 minut)

Podziel klasę na trzy grupy, poproś uczniów o przeczytanie i omówienie „Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie zasad MPH?”

3C.1 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

Aby im pomóc, przydziel każdej grupie jedno z poniższych zadań.

- Wymień obowiązki dowódców;
- Wymień obowiązki żołnierzy;
- Wymień obowiązki rządu/władz.

Poproś uczniów o wykorzystanie pytań umieszczonych pod każdym stwierdzeniem dowódcy, aby zachęcić do ożywionej dyskusji.

Zbierz klasę ponownie i poproś o przedstawienie wniosków każdej z grup.

Omówcie pomysły, jakie mieli uczniowie przed lekturą „Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie zasad MPH?”.

Zapytaj, co myślą teraz, po lekturze.

Możesz wykorzystać poniższe podsumowanie kluczowych kwestii poruszonych przez trzech dowódców.

Komendant 1: *Łamanie podstawowych zasad MPH byłoby działaniem na własną niekorzyść i spowodowałoby poważne konsekwencje.*

KLUCZOWE POJĘCIA

cele i środki, słuszność sprawy, własny interes, opinia publiczna, wizerunek

Komendant 2: *Podczas wojny w naszych rozkazach operacyjnych musimy brać pod uwagę również humanitarne aspekty działań zbrojnych.*

KLUCZOWE POJĘCIA

planowanie operacji wojskowych, jeńcy, opieka medyczna dla rannych nieprzyjaciół, zgodność z regułami

Komendant 3: *Dowódcy są odpowiedzialni za nadzór nad przestrzeganiem reguł. A to wymaga szkoleń i bezwzględnej dyscypliny.*

KLUCZOWE POJĘCIA

wprowadzanie w życie, odpowiedzialność, szkolenie, dyscyplina

Poproś uczniów o podzielenie się opiniami dotyczącymi różnych punktów dyskusji ujętych w stwierdzeniach poszczególnych komendantów.

Możliwe pytania:

- > W jaki sposób wypowiedzi tych dowódców można odnieść do zachowania się zwykłych ludzi, osób cywilnych?
- > Czy znasz przykłady dobrego i złego dowództwa?
- > Co w sytuacji, gdy żołnierz dostaje rozkaz sprzeczny z zasadami MPH?

To ostatnie pytanie jest dość skomplikowane, będziemy zastanawiać się nad nim dokładniej w dalszej części kursu. Na tym etapie uczniowie powinni wiedzieć, że takie rozkazy są bezprawne i że żołnierze mają obowiązek odmówienia wykonania takiego rozkazu, który narusza zasady MPH.

3. ZAKOŃCZENIE (10 minut)

Poproś uczniów, aby zastanowili się a następnie przedyskutowali poniższe stwierdzenia komendantów:

Walka to ostateczność. Prawo humanitarne jest jedynym światłem w tym tunelu.

Możliwe pytania:

- > Co w tym wypadku oznacza „światło w tunelu”? Dlaczego ma ono takie znaczenie?

.Jeśli pozwolisz wrogowi przegrać z godnością, nie będzie myślał o walce do ostatniego człowieka. O to chodzi w tych zasadach.

Możliwe pytanie:

- > W jaki sposób zgoda na porażkę nieprzyjaciela z godnością przyczynia się do ustanowienia pokoju? Czy ten pomysł znajduje zastosowanie w kłótniach lub konfliktach, do jakich dochodzi w życiu codziennym? Jeśli tak – w jaki sposób? Jeśli nie – dlaczego?

KLUCZOWE ZAGADNIENIA

- Wielu ludzi musi wypełnić swoje zobowiązania, by międzynarodowe prawo humanitarne było przestrzegane. Do naruszenia może dojść za sprawą jednej osoby, ale zapewnienie przestrzegania MPH wymaga połączonych wysiłków ze strony rządu, przywódców wojskowych i poszczególnych walczących.

Ćwiczenia dodatkowe

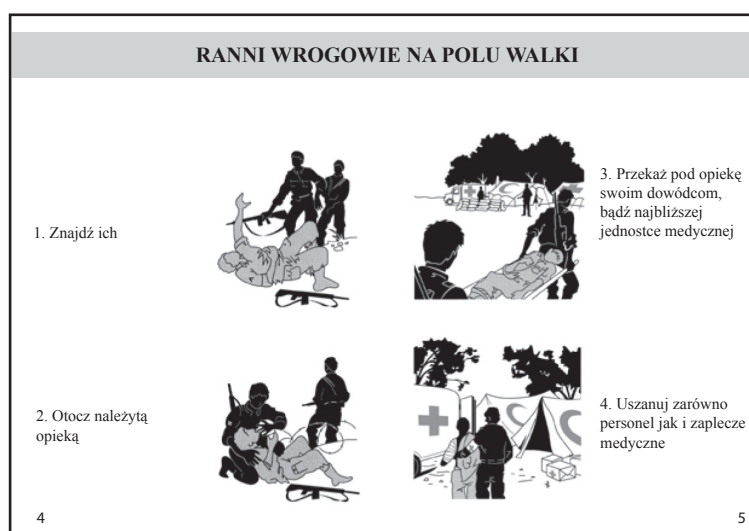
ESEJ

Na podstawie informacji z Modułu 2 i 3, napisz wypracowanie lub esej na temat:

- > Dlaczego państwa i walczące armie decydują się na przestrzeganie reguł międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH)?

PODRĘCZNIK KOMBATANTA

Zróbcie mały podręcznik zawierający podstawowe zasady MPH, który według was powinien mieć przy sobie każdy kombatant. Zilustrujcie zasady prostymi rysunkami.

Kto jest odpowiedzialny za przestrzeganie MPH?

Odpowiedzialność za przebieg konfliktu zbrojnego spoczywa przede wszystkim na kombatantach i ich dowódcach wojskowych - tych, którzy prowadzą działania wojenne. Siły zbrojne są odpowiedzialne za nadzór nad przestrzeganiem zasad międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH) i karanie tych, którzy je łamią. Również rządy odgrywają ważną rolę w egzekwowaniu przestrzegania zasad międzynarodowego prawa humanitarnego. Obowiązkiem władz jest zapewnienie, że zarówno

kombatanci, jak i ludność cywilna jest zaznajomiona z zasadami międzynarodowego prawa humanitarnego, a kombatanci dodatkowo przechodzą odpowiednie szkolenia. Muszą również wprowadzać niezbędne przepisy w celu zapobieżenia naruszeniom międzynarodowego prawa humanitarnego i karać tych, którzy łamią MPH.

Zapoznajcie się z wypowiedziami trzech komendantów wojskowych z trzech różnych kontynentów.

KOMENDANT 1 (EL SALVADOR)

Nauczyliśmy naszych żołnierzy przestrzegania podstawowych zasad i wprowadziliśmy sankcje dla tych, którzy się do nich nie stosują. Wiedzieliśmy, że każde naruszenie byłoby działaniem na własną niekorzyść. Gdybym ja, jako dowódca popełnił błąd, miałoby to poważne konsekwencje. Nalegaliśmy, by nasi żołnierze przestrzegali reguł niezależnie od okoliczności.

KOMENDANT 2 (JORDANIA)

Kiedy wyruszamy na wojnę, musimy mieć pismo, zawierające wszystkie rozkazy operacyjne. Musimy w swoich rozkazach uwzględnić wszystkie aspekty prawa humanitarnego. To dotyczy również jeńców – jak ich ewakuować, jak traktować, co można im zabrać, jak postępować z rannymi itp. To wszystko jest zawarte w naszych rozkazach.

KOMENDANT 3 (ZIMBABWE)

W czasie wojny za nadzór nad przestrzeganiem zasad odpowiedzialną wyżsi oficerowie. To oni są odpowiedzialni za stosowanie ich w praktyce wojennej, prowadzenie szkoleń i utrzymywanie dyscypliny. Szeregowcy, dobrze wyszkoleni, o wysokim morale, zdyscyplinowani – tak, będą zabijając ludność cywilną, bo taka jest wojna. Ale młodszy oficerowie odpowiedzialni są za to, by nie zamiećło się to w bezsensowną masakrę. Jeśli dowódcy nie rozumieją zasad, nie stosują się do nich i nie wymagają od żołnierzy pewnych standardów zachowania, nie mamy do czynienia z wojskiem, a z bandą morderców, hordą krwiożerczych drapieżników.

Najlepsi dowódcy mają najlepszych żołnierzy. To nie tak, że najlepsi żołnierze mają najlepszych dowódców. Nawet najlepsi żołnierze świata pod dowództwem zwykłego dumia po tygodniu zmieniają się w bezmyślną bandę. Ale beznadziejni żołnierze dowodzeni przez świetnego oficera z każdym dniem stawać się będą lepsi.

Pytania:

- > W jaki sposób łamanie zasad MPH mogłoby zaszkodzić sprawie, o którą walczą żołnierze?
- > Czy cel może uświadczać środki? Dlaczego?
- > Czy żołnierze swoimi działaniami mogą zdyskredytować cele przywódców wojskowych?

Pytania:

- > Dlaczego tak ważne jest, aby dowódcy wojskowi uwzględniali prawo humanitarne w swoich rozkazach operacyjnych?
- > Jakie mogą być przykładowe wymagania humanitarne uwzględnione w takich rozkazach?

Pytania:

- > Dlaczego komendant mówi o konieczności szkoleń i wprowadzenia żelaznej dyscypliny?
- > Dlaczego zachowanie komendantów i dowódców jest tak istotne?

Temat 3D: Studium przypadku: My Lai – Co poszło źle? Co poszło dobrze?

3D

Temat 3D przedstawił problem przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH) podczas walki. Temat 3D prezentuje historyczny przykład żołnierzy popełniających szereg poważnych naruszeń międzynarodowego prawa humanitarnego. Uczniowie badają ten epizod na podstawie tego,

czego nauczyli się w poprzednich modułach i tematach. Analizują po kolei, co poszło źle, a co poszło dobrze w odniesieniu do zastosowania zasad międzynarodowego prawa humanitarnego w tym konkretnym przypadku. Omawiają rolę i wagę różnych czynników, które mogły wpłynąć na decyzje żołnierzy i ich reakcje na nie.

Moduł 3: Prawo w działaniu

CELE

- Poznanie czynników, które mogły wpłynąć na naruszenia MPH
- Zbadanie dylematów, wobec których mogą stawać żołnierze zmuszeni do dokonywania „słusznych” wyborów na polu walki
- Podkreślenie innego wymiaru odpowiedzialności w odniesieniu do dowódców i szeregowych żołnierzy w obliczu łamania zasad MPH

MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

- 3D.1 Atak na wioskę My Lai – tło wydarzeń
- 3D.2 Karty charakterystyki żołnierzy
- 3D.3 Bezpośredni łańcuch dowodzenia w My Lai
- 3D.4 Karty kieszonkowe
- 3D.5 Co się wydarzyło w My Lai
- 3D.6 Film wideo i zapis dialogów: Co zrobiliśmy w My Lai (18') DVD
- 3D.7 Karty „Co się stało”
- 3D.8 Co powinno stać się dalej?
- 3D.9 List ujawniający prawdę
- 3D.10 Scenariusz dylematu: Nie było litości

PRZYGOTOWANIE

Przygotuj dostateczną liczbę kopii „Kart charakterystyki żołnierzy” i kart „Co się stało”, aby każdy z uczniów miał obie karty.

W *Podręczniku Metodologii*, zapoznaj się z metodami nauczania 1 (Dyskusja), 3 („Nie ma łatwych odpowiedzi”) 4, (Wykorzystywanie dylematów), 6 (Korzystanie z opowiadań, zdjęć i filmów), 7 (Pisanie i refleksja) i 10 (Gromadzenie historii i wiadomości) i warsztat 7 („Wykorzystanie studiów przypadku: My Lai: Co poszło nie tak? Co poszło dobrze?”).

CZAS TRWANIA

Trzy 45-minutowe godziny lekcyjne

1. CO SIĘ STAŁO (15 minut)

Wyjaśnij uczniom, że to studium przypadku przeniesie ich do roku 1968, w sam środek konfliktu w Wietnamie.

Przedstaw uczniom „Atak na wioskę My Lai – tło historyczne,” a następnie przeprowadź dyskusję na ten temat.

 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3D.1

Możliwe pytania:

- > Co, na chwilę obecną wiecie na temat żołnierzy z Kompanii Charlie?
- > Co wiecie o przydzielonym im na następny dzień zadaniu?
- > Co, według was, mogli myśleć i czuć żołnierze, słuchając opisu zadania przydzielonego im na następny dzień? Dlaczego

Wręcz każdemu uczniowi jedną z dwunastu „kart charakterystyki żołnierza”, aby każdy z nich mógł dowiedzieć się czegoś o jednym z opisanych żołnierzy i poznać jego uczucia nocą 15 marca 1968 roku. (Skorzystaj z „łańcucha bezpośredniego dowództwa”, aby pomóc uczniom zrozumieć odniesienia w rozdanych im „kartach charakterystyki żołnierza”).

 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3D.2

 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3D.3

2. JAK PRZYGOTOWYWALI SIĘ ŻOŁNIERZE (30 minut)

Poproś uczniów, aby spojrzeli na noc poprzedzającą atak z perspektywy żołnierzy przedstawionych na ich „Kartach charakterystyki”.

 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3D.2

Daj im czas, aby mogli wczuć się w sytuację, w jakiej znaleźli się żołnierze, i aby mogli zapisać swoje odpowiedzi na dwa pytania na końcu rozdanych im kart.

Następnie poproś, aby uczniowie posiadający te same „Karty charakterystyki żołnierza” wspólnie omówili w parach swoje wnioski i pomysły.

Po mniej więcej 10 minutach, przeprowadź dyskusję na temat odczuć i myśli żołnierzy w noc poprzedzającą atak na wioskę My Lai.

Przedstaw „Ulotkę”, którą miał przy sobie każdy żołnierz sił zbrojnych USA w Wietnamie, i omów jej treść i cel.

 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW
3D.4

Możliwe pytania:

- > Jak ta ulotka ma się do tego, co żołnierze zrobili następnego dnia?
- > Jakie inne wskazówki dotyczące sposobu zachowania się podczas walki mogli dostać żołnierze

3. JAK POSTĘPOWALI ŻOŁNIERZE (55 minut)

Poproś uczniów o przeczytanie „Co się wydarzyło w My Lai.”
Następnie wyświetl film pt. *Co zrobiliśmy w My Lai*.

3D.5 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

3D.6 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

Film przedstawia wydarzenia w My Lai zrekonstruowane na podstawie wspomnień ośmiu żołnierzy, którzy brali w nich udział. Uczniowie dowiedzą się, w jaki sposób żołnierze postrzegali ludność cywilną, jakich wyborów dokonali, jakie otrzymali rozkazy, jak doszło do niekontrolowanego wybuchu agresji. Usłyszą również o tym, jak przebiegało szkolenie bojowe (zdjęcia ukazujące ćwiczenia żołnierzy pochodzą ze szkoleń prowadzonych mniej więcej 30 lat później).

Po obejrzeniu filmu, zastanówcie się wspólnie nad tym, co się wydarzyło w My Lai.

UWAGA

Film przedstawia pięć zagadnień w pięciu częściach. W każdej z nich (segmentie), uczestnicy wydarzeń opowiadają o tym, co się zdarzyło i jak się wówczas zachowali (w liście dialogowej segmenty te oznaczone są linią kropkowaną).

1. Szkolenie (głos Hodgesa)
2. My, wróg i ustalenie, kto jest wrogiem (Bernhardt, Widmer, Simpson)
3. Utrata samokontroli, moralny chaos, znaczenie rozkazów (Bernhardt, Hodges, Widmer)
4. Wybory, jakich dokonali żołnierze (Simpson, Widmer, Hodges, Stanley, Haerberle)
5. Postronni świadkowie (Thompson, Coburn, Haerberle)

Dyskusja:

- bezmiar tragedii dla ofiar;
- psychiczne i moralne przygotowanie żołnierzy do działań akcji zaplanowanej na 16 marca.
- czynniki mające wpływ na zachowanie żołnierzy;
- kwestia trudności w rozróżnieniu ludności cywilnej od kombatanów;
- obowiązki dowódców;
- indywidualna odpowiedzialność żołnierzy za własne działania;
- w jaki sposób MPH i wytyczne zawarte w ulotkach rozdanych żołnierzom odnoszą się do operacji w My Lai (planowaniu i przeprowadzeniu)?
- wpływ tragedii na samych żołnierzy.

UWAGA

Jeśli wystarczy czasu, odtwórz ponownie niektóre fragmenty w celu ich omówienia. Zapis dialogów może być przydatny do omówienia, co mówią poszczególni żołnierze o swoich doświadczeniach z My Lai.

Rozdaj uczniom karty „Co się stało”. Każdy uczeń powinien otrzymać kartę odpowiadającą „Karcie charakterystyki żołnierza”, którą otrzymał wcześniej.

3D.7 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

Poproś uczniów o porównanie swoich odpowiedzi na pytania z „Kartą charakterystyki” z tym, co teraz wiedza po obejrzeniu filmu i analizie kart „Co się stało”.

Możliwe pytania:

- > Dlaczego, według was, żołnierze dopuścili się takich okrutnych czynów?
[Na przykład brak odpowiedniego przeszkolenia wojskowego w zakresie MPH, sposób postrzegania wroga, wypełnianie rozkazów, wcześniejsze doświadczenia jako ofiary, presja rówieśników, przekonanie, że „cel uświęca środki”, informacje, jakoby wioska My Lai była przyczółkiem sił Wietkongu (VC), przyjęcie założenia że siły VC mieszały się z ludnością cywilną]
- > Dlaczego niektórzy żołnierze odmówili uczestniczenia w masakrze?
- > Czy postronni świadkowie mogli jakoś pomóc potrzebującym?
- > Dlaczego posłuszeństwo jest tak istotne w prowadzeniu wojny?
- > Czy żołnierze powinni wykonywać bezprawne rozkazy?
- > Co powinni zrobić żołnierze w sytuacji, w której nie mieli pewności, czy osoba przed nimi to kombatant wroga czy osoba cywilna?
- > Jaki wpływ na żołnierzy mogło mieć ich zachowanie w wiosce My Lai?
- > Jak można zapobiegać tragediom takim, jak ta?

W tych okolicznościach tylko kilku ludzi miało na tyle jasny umysł i silny charakter, by móc spojrzeć na siebie samych w świetle tych okoliczności. Większość ludzi, których znam, nie potrafiła. Ze zdumieniem odkryłem, że dokonali fałszywego wyboru. I muszą teraz z tym żyć. Tak jak ja, jak my wszyscy.
– Ron Ridenhour, weteran wojny w Wietnamie

4. CO POSZŁO NIE TAK? CO POSZŁO DOBRZE? (15 minut)

Poproś uczniów, aby powiedzieli, co zrobili żołnierze z ich kart. Sporządź listę tych czynów i umieść w widocznym miejscu.

Następnie poproś uczniów, aby wskazali, które działania to przykłady tego, „co poszło dobrze”, a co „poszło nie tak”. Oznacz te pierwsze znakiem **+**, a te ostatnie znakiem **—**. Poproś uczniów o uzasadnienie swoich wyborów

Rozpatrując kwestię zbrodni wojennej, musimy wziąć pod uwagę najbardziej fundamentalne zagadnienie - czyli wszechobecny lęk przed śmiercią, jakiego doświadczają żołnierze. By przezwyciężyć strach, w czasie wojny ludzie uciekają się do przemocy, która manifestuje się poprzez wybuch brutalności i bezkompromisowości, prowadzi do upadku moralności.
– Profesor Yuki Tanaka, Hiroshima Peace Institute

5. CO POWINNO STAĆ SIĘ DALEJ? (15 minut)

Poproś uczniów o zapoznanie się z „Co powinno stać się dalej?” i o zastanowienie się, co czuli żołnierze opisani na ich kartach w noc 16 marca 1968 roku. Następnie uczniowie zapisują swoje odpowiedzi na pytanie na wręzionej im karcie „Co się stało”.

3D.8 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

3D.7 MATERIAŁY DLA UCZNIÓW

Dyskusja:

- Co napisali uczniowie;
- Co, według uczniów, i dlaczego powinni zrobić dowódcy i żołnierze;
- Co sądzą o odpowiedzialności żołnierza wypełniającego bezprawne rozkazy;
- Co sądzą o odpowiedzialności dowódcy wydającego bezprawne rozkazy;
- Co sądzą o odpowiedzialności dowódcy, który wiedział, albo powinien był wiedzieć, że dojdzie do masakry, ale nie zrobił nic, aby jej zapobiec.

Temat

6. ZAKOŃCZENIE (5 minut)

Zaprezentuj „List w obronie prawdy” i omów rolę osób postronnych w ujawnieniu prawdy i w ustaleniu, kto i w jakim zakresie ponosi winę.

MATERIAŁY DLA
UCZNIÓW

Możliwe pytania:

- > Kto jest odpowiedzialny za zgłoszenie przypadków naruszenia MPH?
- > Dlaczego Ron Ridenhour, żołnierz, który nie był nawet w wiosce My Lai, zrobił to, co zrobił?

KLUCZOWE ZAGADNIENIA

- Rozróżnianie ludności cywilnej od celów wojskowych jest fundamentalną kwestią w implementacji międzynarodowego prawa humanitarnego.
- Dowódcy nie mogą wydawać, a żołnierze nie mogą wykonywać, bezprawnych rozkazów.
- Poszanowanie i zapewnienie poszanowania międzynarodowego prawa humanitarnego jest obowiązkiem wszystkich osób zaangażowanych w działania wojenne.

*Naszych generałów
słucham, gdy rozkazy ich są
mądre, lecz gdy mają siał
zło, nie będę im posłuszny
i tutaj, tak jak w Troi,
będę walczył z wrogiem
honorowo.*

– Grecki heros Achilles,
w dramacie Eurypidesa
Ifigenia w Aulidzie

Ćwiczenia dodatkowe

PSYCHOLOGIA ZBRODNI

Wybierz dowolne wydarzenie historyczne. Zapoznajcie się z analizą odmiennych sposobów postrzegania i czynników prowadzących do popełniania zbrodni, autorstwa amerykańskiego psychiatry Williama Gaulta, a następnie odnieście ją do wybranego przez siebie wydarzenia.

1. Wróg jest wszędzie
(wyczerpani nerwowo żołnierze, którzy w każdej chwili spodziewają się ataku).
2. Wróg nie jest człowiekiem
(określenia takie jak „żółtki” ujawniają tendencję do dehumanizowania wroga).
3. Brak indywidualnej odpowiedzialności
(jestem jednym z żołnierzy, wypełniam rozkazy – odpowiedzialność rozkłada się na wszystkich, więc nikt nie jest tak naprawdę winny).
4. Parcie do działania
(żołnierze pogrążeni w beczynności stają się niespokojni, szczególnie, jeśli ich oddział ponosi straty za sprawą niewidocznego wroga – snajperów i min. Rozgorączkowany żołnierz przepełniony jest żądzą bezmyślnego odwetu)
5. Dominacja twardych, brutalnych mężczyzn
(brutalny konflikt odpowiada charakterom tych ludzi. Ich działania zyskują poklask; często obejmują przywództwo).
6. Siła ognia
(lekki karabin M16 wystrzeliwuje 10 pocisków na sekundę. Prerażony lub rozwścieczony żołnierz może po prostu wycelować w kierunku nieprzyjaciela i zasypać go gradem kul).

– William Gault, *Some Remarks on Slaughter*

KTO PONOSI WINĘ? DEBATA

Przygotuj i weź udział w debacie poruszającej poniższą kwestię:

Ludzie, którzy nie reagują, gdy wiedzą, że dochodzi do zbrodni wojennej, stają się współnikami w tej zbrodni.

ROZWINIĘCIE TEMATU

Znajdź przykłady okrucieństw, które zostały popełnione w twoim kraju, lub przez członków sił zbrojnych twojego kraju lub innych grup zbrojnych.

Jeśli nie możesz znaleźć takich przykładów, poszukaj ich w historii innych państw.

Przygotuj raport, w którym porównasz swoją ocenę wydarzeń z tym, co wydarzyło się w My Lai.

Ćwiczenia dodatkowe

DYLEMAT DOTYCZĄCY WYPEŁNIANIA ROZKAZÓW

Z partnerem albo w małych grupach, opracujcie scenariusz dylematu „Nie było litości”.

MATERIAŁY DLA
UCZNIÓW

Zakończ część A przed przeczytaniem części B. Przed podjęciem decyzji należy rozważyć każdy punkt widzenia, różne rodzaje presji mających wpływ na sytuację i możliwe konsekwencje – zarówno bezpośrednie, jak i długoterminowe.

Następnie przeczytaj część B i odpowiedz na pytania na końcu.

DYLEMAT: ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA CZYNY POPEŁNIONE POD PRESJĄ LUB W WYNIKU ROZKAZU

Napisz o swoich doświadczeniach lub wymień się z kolegą/koleżanką z klasy opinią na temat poniższych pytań:

- > Czy kiedykolwiek kazano Ci zrobić coś, co według Ciebie było złe, ale zrobiłeś/aś to, ponieważ wywierano na Tobie presję? Jak się czułeś/aś później, jakie były konsekwencje twojego czynu?

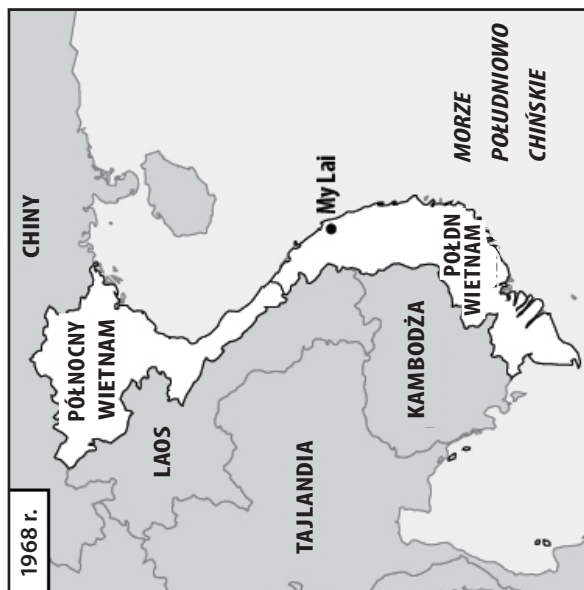
LUB

Znajdź historię, wydarzenie, w której ktoś wypełniał rozkazy rządowe/władzy, wiedząc że jest to złe? Przeanalizuj łańcuch konsekwencji spowodowany trym wydarzeniem.

Atak na wioskę My Lai – tło wydarzeń

Kompania Charlie (C) została przetransportowana do Wietnamu w grudniu 1967 roku. Rozmieszczono ją w prowincji Quang Ngai – rejonie uważanym przez władze wojskowe za bastion Wietkongu. Kompania C stanowiła część Grupy Operacyjnej Barkera, dowodzonej przez płk Franka Barkera, której zadaniem miało być oczyszczenie terenu z żołnierzy Wietkongu, którzy w rejonie nazywanym „Pinkville” zabili wielu Amerykanów przy pomocy min, bomb-pułapek i ostrzału snajperów. W skład Kompanii C wchodziło 120 ludzi, pochodzących z różnych stron Ameryki, a ich przeciętny wiek wynosił około 20 lat. Podczas szkolenia przeszli dwugodzinny kurs dotyczący obchodzenia się z jeńcami; każdy otrzymał ulotkę „Wróg jest w twoich rękach”. Przez pierwsze trzy miesiące zginęło 4 żołnierzy Kompanii C, a 38 zostało rannych.

14 marca mina-pułapka zabiła lubianego sierżanta, oślepiła innego żołnierza i zraniła kilku innych. Kiedy wieczorem 15 marca, po pogrzebie zabitego, ich oficer dowodzący, kapitan Medina udzielał instrukcji dotyczących zaplanowanej na następny dzień misji, bez wątpienia wszystkich przepełniała żądza odwetu. Mieli przeprowadzić zakrojone na szeroką skalę uderzenie na „Pinkville”, zaatakować siły 48 Batalionu Wietkongu i zniszczyć wioskę My Lai. Nie wiadomo, co dokładnie powiedział Medina. On sam stwierdził: „Nie dawałem żadnych instrukcji dotyczących postępowania z kobietami i dziećmi w wiosce”. Niektórzy żołnierze twierdzą, że tak właśnie było. Inni są przekonani, że w swoim przemówieniu nakazał im zabicie wszystkich osób znajdujących się w wiosce.

Karty charakterystyki

PROFIL	PROFIL	PROFIL
Michael Bernhardt Bernhardt – 24-latek, wykonywał jedno z najbardziej niebezpiecznych zadań w wojsku. Był „szczurem tunelowym.” Nieprzyjacieli wykorzystywał system podziemnych tuneli, aby przetranszować duże partie materiałów wybuchowych. Zadaniem „szczurów tunelowych” było wyszukiwanie tych tuneli, które zostały zabezpieczone systemem min-pułapek. Chociaż zgłosił się do wojska na ochotnika, Bernhardt dość często podważał decyzję „góry”, co doprowadzało wielokrotnie do spięć i konfliktów z jego przełożonymi. Znany był również z zamyślenia do pisania listów do kongresmanów w Waszyngtonie, opisując wady i problemy z armią USA. W styczniu i lutym wstrząsnął nim sposób postępowania jego kolegów z kompanii Charlie z ujętymi jeńcami wojennymi. Bernhardt: <i>Wdziąłem jak amerykańscy żołnierze popełniają czyny, które nazwano by zbrodniami jeśli zrobiliby to ktoś inny i zacząłem się zastanawiać. A może się myliłem, (...) może tak po prostu jest. Ale próbowałem nie myśleć o tym w ten sposób. Starale się trzymać własnych wartości, co nie było łatwe. Krok po kroku, zdałem sobie sprawę, że tych ludzi już nie zatrzymam.</i>	Porucznik William Calley Por. Calley został dowódcą 1 plutonu Kompanii Charlie. Miał 24 lata i dowodzeni przez niego żołnierze zwykli mawiać o nim jako o „dziecku, które próbuje bawić się w wojnę”. Jego stosunek do Wietnamczyków podsumował pewien żołnierz, który powiedział, że jeśli ludzie Calleya „chcieliby zrobić coś złego, to on nie widziałby w tym nic niestosownego.” Zapamiętał odprawę kpt. Mediny następująco: Calley: <i>Powiedział, że rzeczą absolutnie konieczną jest, abysmy [w żadnym momencie] nie tracili siły ataku, ponieważ dwie pozostałe kompanie, które zaatakowały tam wcześniej, odepchnęły wroga, (...) co pozwoli na dezorganizację jego działań, gdy dojdzie do ostatecznego ataku. (...) Tak więc tym razem naszym zadaniem było przejść, zneutralizować te wście, niszczyć w nich wszystko, nie pozwalając nikomu przedostać się na nasze tyły...</i>	Lawrence Colburn Colburn porzucił szkołę w wieku lat 17 i zaciągnął się do armii. Rok później był strzelcem pokładowym helikoptera rozpoznawczego 123 Dywizji Spadochronowej. 16 marca 1968 roku, jego zadanie miało polegać na osłanianiu z powietrza żołnierzy wkraczających do My Lai.
Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty charakterystyki

PROFIL	PROFIL	PROFIL
Sierżant Ron Haeberle Sierż. Haeberle był fotografem wojskowym należącym do zespołu reporterów pracujących dla gazety wydawanej na potrzeby armii. Ich zadaniem było dostarczanie artykułów i zdjęć z pola walki do amerykańskich mediów w kraju. Miał karabin i dwa aparaty fotograficzne – służbowy i prywatny, który wykorzystywał do robienia zdjęć „nieoficjalnych”	Pułkownik Oran Henderson Po 25 latach służby wojskowej, pułkownik Henderson miał jeden cel: chciał zostać generałem. Krótco przed wydarzeniami z 16 marca, mimo że nigdy wcześniej nie brał bezpośredniego udziału w walce, powierzono mu dowództwo 11 Batalionu Piechoty i trzech innych batalionów piechoty (w sumie 3500 osób). My Lai miało być jego chrztem bojowym. Generał Samuel W. Koster, który powołał go na to stanowisko, opisywał go w ten sposób: Odważny żołnierz i – jak mi się wydawało – stanowczy dowódca, choć może - niekoniecznie był najinteligentniejszym dowódcą brygady jakiego miałem pod swoją komendą. 16 marca będzie w stałym kontakcie radiowym z oficerami przeprowadzającymi operację	Robert Maples Szeregowiec Maples miał 19 lat. Obsługiwał karabin maszynowy w Kompanii Charlie. Był spokojnym cichym chłopakiem, który wstąpił do armii z ciekawości o Wietnamie.
Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia, co mógł zrobić? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Jak zareaguje ten człowiek po otrzymaniu meldunków o tym, że jego ludzie mordują bezbronnnych wieśniaków?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty charakterystyki

PROFIL	PROFIL	PROFIL
Sierżant Kenneth Hodges Sierżant Hodges był dumny z żołnierzy Kompanii Charlie, których pomagał szkolić zanim trafili do Wietnamu. Jako sierżant, podczas akcji w My Lai miał pod swoją komendą kilku ludzi. Hodges: <i>Z rozkazu, który otrzymaliśmy wynikało, że mamy zabić wszystkich, którzy będą w wiosce. Ktoś zapytał, czy kobiety i dzieci też, a rozkaz brzmiał: „Wszystkich”, bo ludzie z tej wioski – starcy, kobiety i dzieci – należeli do Wietkongu albo sympatyzowali z nimi. Nie sprzyjali armii południowowietnamskiej, ani Amerykanom. Nie pomagali nam w naszych wysiłkach. Jasne było, że nikt nie ma zostać oszczędzony.</i>	Harry Stanley Stanley był ładowniczym i grenadierem w Kompanii Charlie. Wraz ze swymi ośmioma braćmi i siostrami wychowywany był przez matkę, która wierzyła w ciężką, uczciwą pracę, naukę i chodzenie do kościoła w niedzielę. Nauczył się mówić po wietnamsku i mówił tym językiem lepiej niż żołnierze po wojskowych kursach. Stanley: <i>Wszystkie dzieci mojej matki musiały wierzyć, że wszyscy ludzie są równi, ponieważ ona w to wierzyła.</i>	Kapitan Ernest Medina Trzydziestodwuletni kapitan Medina, dowódca Kompanii Charlie, był popularny wśród żołnierzy. Był zawodowym żołnierzem, który jako szesnastolatek wstąpił do wojska, zatajając swój wiek. W nocy przed atakiem, wygłosił do żołnierzy przemówienie. Medina: <i>Powiedziałem im też, że (...) jesteśmy upoważnieni do zniszczenia wioski. Mogą spalić budynki, zabić bydło i zniszczyć zasiewy. Mogą zasypać studnie z wodą pitną. Powiedziałem im też, że to nasza szansa, żeby wyrównać rachunki z 48 Batalionem Wietkongu, który (...) rozmieszczał miny i bomby-pułapki w naszym rejonie; tymi, którzy do nas strzelali (...) i to będzie szansa na odwet, na otwartą walkę</i>
Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia, co mógł zrobić? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?

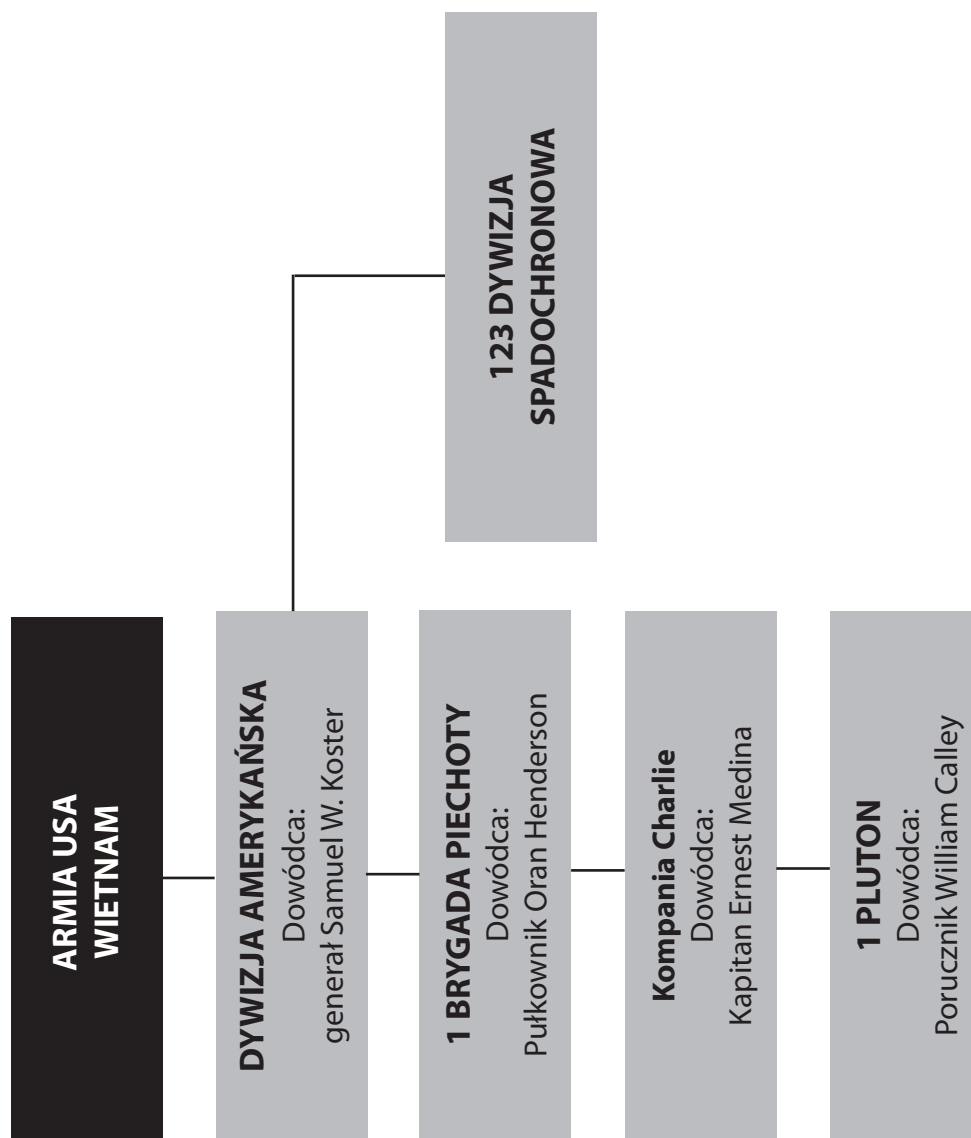
Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty charakterystyki

PROFIL	PROFIL	PROFIL
Varnado Simpson Szeregowiec Simpson miał 19 lat, kiedy wysłano go do Wietnamu, gdzie rozpoczął służbę w kompanii Charlie. Simpson: <i>Miałem czwartą kategorię strzelca specjalisty. Byłem szkolony do zabijania, ale zabicie kogoś naprawdę to zupełnie co innego niż pociąganie za spust na ćwiczeniach. Dla nas nie było tam ludności cywilnej. Oni wszyscy pomagali Wietkongowi. Nie można ich nazwać ludnością cywilną. Dla nas, to byli ludzie Wietkongu. Nie było wyboru, musieliśmy coś zrobić. Gdyby to byli ludzie Wietkongu i udaboby im się uciec, mogliby wrócić i nas pozabijać. Rzykaliśmy życiem.</i>	Chorąży Hugh Thompson Thompson miał 25 lat i był zawodowym żołnierzem. Uwielbiał swoją pracę. Był pilotem helikoptera. Znalazł się w Wietnamie już w 1965 roku, w ramach specjalnego programu dla pilotów. Nie był żołnierzem Kompanii Charlie. Jego helikopter należał do 123 Batalionu Desantowego, czyli jednostki, która miała patrolować z powietrza okolice rzekomo pełną żołnierzy 48 Batalionu Wietkongu. Helikopter zwiadowczy miał lokalizować oddziały wroga, ściągając na siebie ich ogień, a następnie uciekać, robiąc miejsce dla dużego helikoptera bojowego US Army, który zmiatał atakujących żołnierzy Wietkongu z powietrza.	Fred Widmer 16 marca Widmer został przydzielony kpt. Medlinie jako jego radiooperator. Przedtem Widmer lubił spędzać czas z Wietnamczykami i bawić się z dziećmi w okolicznych wioskach. Widmer: <i>Kiedy znaleźliśmy się w tym kraju, odwiedzaliśmy czasem przydrożne wioski. Bawiliśmy się z dziećmiakami, przynosiliśmy im cukierki, oranżadę. Robiliśmy sobie z nimi zdjęcia. Żołnierze z dziećmi. Spotykaliśmy wielu ludzi. Jeśli ktoś ginął w naszej kompanii, to albo od kul snajpera albo jeśli trafił na minę-pułapkę. Nigdy nie walczyliśmy w regularnej bitwie. Kiedy widzisz, kto do Ciebie strzela, możesz strzelać do niego. Mieliśmy do spełnienia określone zadanie i mieliśmy przekonanie, że robimy to, co należy.</i>
Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia, co mógł zrobić? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?	Pytania: > Czego mógł się spodziewać następnego dnia? > Wyobraź sobie, co zrobi ten człowiek, stanąwszy przed ludnością cywilną z My Lai?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Bezpośredni łańcuch dowodzenia w My Lai

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty kieszonkowe - Ulotki

Każdy żołnierz sił zbrojnych USA w Wietnamie (wrzesień 1967) otrzymał ulotkę wydaną przez dowództwo sił zbrojnych USA w Wietnamie. Oto jej treść:

Wróg w twoich rękach

Jako członek sił zbrojnych USA, musisz stosować się do zasad Konwencji Genewskiej z 1949 roku o traktowaniu jeńców, której sygnatariuszem jest twój kraj. Zgodnie z tą Konwencją:

Możesz:

- rozbroić jeńca;
- natychmiast go dokładnie przeszukać;
- zażądać, by zachował milczenie;
- oddzielić go od innych jeńców;
- uważnie go strzec;
- dostarczyć go do miejsca wskazanego przez Twojego dowódcę.

Pod żadnym pozorem nie możesz:

- znęcać się nad jeńcem;
- poniżać go lub upokarzać;
- zabierać mu rzeczy osobistych, jeżeli nie posiadają znaczenia militarnego;
- odmówić mu opieki medycznej, o ile jest mu potrzebna i dostępna

ZAWSZE TRAKTUJ SWOJEGO JEŃCA HUMANITARNE.

Źródło: Military Assistance Command, Vietnam (MACV) Pocket Card.

Co się wydarzyło w My Lai?

O świcie, helikoptery szturmowe poszukujące sił Wietkongu ostrzelały teren lądowania ogniem artyleryjskim w celu oczyszczenia obszaru przed lądowaniem innych helikopterów z żołnierzami. Po wylądowaniu maszyn transportowych, żołnierze nie napotkali żadnego oporu. Żołnierze drugiego plutonu zauważyli uciekających Wietnamczyków i otworzyli do nich ogień. Następnie ruszyli tyralierą w kierunku wioski. Pierwszy pluton wkroczył do wioski ostrożnie, spodziewając się silnego oporu. Ktoś krzyknął, że widzi „żółtkę”. Dowódca plutonu, sierż. Mitchell powiedział „zastrzel

go”. Rozległ się strzał. Zaczęła się masakra. Jeden z żołnierzy powalił na ziemię staruszkę i podciął mu gardło, a ciało wrzucił do studni. Pierwsze morderstwa doprowadziły do eskalacji zbrodni. Żołnierze, którzy wzbraniali się przed strzelaniem do bezbronnej, nie stawiającej oporu ludności cywilnej, przestawali się wahać widząc, co robią ich koledzy. W niecałe cztery godziny zamordowano ponad 500 osób cywilnych. Wioska została kompletnie zniszczona.

Film wideo i zapis dialogów

Co zrobiliśmy w My Lai

Narrator: 15 marca powstał plan ataku na wioskę My Lai uznaną przez wywiad za miejsce stacjonowania batalionu Wietkongu. Kompania Charlie miała stanowić główną siłę uderzeniową. Spodziewano się ciężkich walk. Atak na My Lai rozpoczął się tuż po 7 rano. Była sobota. Wywiad twierdził, że o tej porze wiesniacy powinni być na pobliskim targu, a wszyscy, którzy pozostali w wiosce - to żołnierze Wietkongu. Ale informacje te okazały się nieprawdziwe.

Varnado Simpson, były kanonier – Kompania Charlie

To moje życie, to moja przeszłość, moja teraźniejszość i przyszłość. Nie staram się zapomnieć, bo to moje życie, to dlatego jestem taki, jaki jestem. To mnie ukształtowało.

Kenneth Hodges, były sierżant – Kompania Charlie

Przemiana osoby cywilnej w żołnierza odbywa się podczas bardzo poważnego, rygorystycznego szkolenia. Podczas pierwszych dni i tygodni szkolenia podstawowego,

żołnierze uczą się wszystkiego, czego potrzeba do bycia dobrym żołnierzem. Uczą się jak używać broni, jak zabijać przy pomocy broni. Uczą się musztry. Maszerowania z bronią. Wszystkich różnorodnych manewrów wykonywanych na rozkaz. Chcieliśmy ich jak najmocniej zmotywować. Prowadzący zajęcia wydawał rozkaz i oczekiwaliśmy odpowiedzi od żołnierzy. Mówił np.: „Do czego służą bagnety?” i dostawał odpowiedź: „Do zabijania”. Tak motywował żołnierzy. Musztrował ich, przemawiał do nich i wpajał im wojskowego ducha, aż osiągnęli stan gotowości.

Byłem jednym z sierżantów szkolących żołnierzy z Kompanii Charlie. Byłem bardzo zadowolony z ich postępów. To byli bardzo dobrzy żołnierze.

Fred Widmer, były radio operator – Kompania Charlie

Kiedy znaleźliśmy się w tym kraju, odwiedziliśmy czasem przydrożne wioski. Bawiliśmy się z dziećmi, przynosiliśmy im cukierki, orzechy. Robiliśmy sobie z nimi zdjęcia. Żołnierze z dziećmi. Spotykaliśmy wielu ludzi.

Michael Bernhardt, były 'szur tunelowy' – Kompania Charlie

Byliśmy tam tylko my. Nasza kompania była w tym miejscu całkiem samotna. Byliśmy wszyscy z jednego kraju, mieliśmy tę samą kulturę – i kiedy znaleźliśmy się 15000 kilometrów od domu – czuliśmy się sobie bliscy, bo nie było tam nikogo innego, do kogo moglibyśmy żywić podobne uczucia.

Fred Widmer

Zabici w naszej kompanii byli ofiarami snajperów i min-pułapek. Nigdy nie doszło do bezpośredniego starcia z nieprzyjacielem, kiedy widział, kto do Ciebie strzela i możesz strzelić do niego – jeden na jednego. Największym problemem były miny-pułapki.

Varnado Simpson

Widziałem wroga - tak, ale kto jest wrogiem? Dzieci - strzelą Ci w plecy albo pchną nożem, jak tylko się odwrócisz. Kto jest wrogiem? Nie potrafisz rozróżnić wroga - dobrzy i źli, wszyscy oni wyglądają tak samo. Dlatego ta wojna była tak zupełnie inna. Nie było tak, jak z Niemcami albo Japończykami. Oni są wszyscy do siebie podobni. Ciz Północy i ci z Południa. Jak ich rozpoznać?

Michael Bernhardt

Widziałem jak amerykańscy żołnierze popełniają czyny, które nazwano by zbrodniami jeśli zrobiłby to ktoś inny i zacząłem się zastanawiać. A może się myliłem, może przez całe życie byłem zbyt naiwny, może tak po prostu jest. Ale próbowałem nie myśleć o tym w ten sposób. Starałem się trzymać własnych wartości, co nie było łatwe. Krok po kroku, zdałem sobie sprawę, że tych ludzi już nikt nie zatrzyma.

Kenneth Hodges

Z rozkazu, który otrzymaliśmy wynikało, że mamy zabić wszystkich, którzy będą w wiosce. Ktoś zapytał, czy kobiety i dzieci też, a rozkaz brzmiał: „Wszystkich”, ponieważ ludzie z tej wioski - starcy, kobiety, dzieci - należeli do Wietkongu albo sympatyzowali z nimi. Nie sprzyjali armii południowowietnamskiej, ani nam - Amerykanom. W żaden sposób nie pomagali nam w naszych wysiłkach.

Moduł 3: Prawo w działaniu

Film wideo i zapis dialogów

Co zrobiliśmy w My Lai

Fred Widmer

Zrozumiałem to tak, że mamy wskoczyć w sam środek piekła i dać wycisk komu trzeba. A kiedy skończymy, mają tam zostać tylko zgłiszczą.

Varnado Simpson

Kiedy pojechałem do Wietnamu, miałem 19 lat. Miałem czwartą kategorię strzelca specjalisty. Byłem szkolony do zabijania, ale zabicie kogoś naprawdę to zupełnie co innego niż pociąganie za spust na ćwiczeniach.

Nie miałem pojęcia, że zrobię coś takiego. Wiedziałem, że są tam kobiety i dzieci, ale żeby ich zabijać – nie miałem pojęcia, że tak się stanie, dopóki się nie zaczęło. Nie chciałem nikogo zabić. Tak mnie wychowano.

Ta kobieta uciekała, odwrócona do nas plecami. Niosła coś, myślałem, że to broń. Wiedziałem, że to kobieta, nie chciałem jej zastrzelić, ale dostaliśmy rozkaz, żeby strzelać. Pomyślałem, że pewnie ma broń, no i w końcu strzeliłem. Kiedy podszedłem bliżej, okazało się, że trzymała dziecko. Trafłem ją czterema kulami, które przebiły ciało i zabiły też dziecko.

Odwrociłem ją i zobaczyłem, że dziecko ma odstrzelone pół głowy. Zamroczyło mnie. Przypomniało mi się szkolenie. Zostałem zaprogramowany do zabijania i zaczęłem zabijać.

Tego dnia w My Lai byłem odpowiedzialny za śmierć 20-25 ludzi. Nie ja jeden to robiłem. Wszyscy robili to samo, a ja nie pozostawałem w tyle. Straciłem poczucie sensu, orientację. Zaczęłem zabijać na wszelkie sposoby. Nie wiedziałem, że jestem do tego zdolny, ale jak zabiłem to dziecko, poczułem kompletną pustkę w głowie. Najtrudniej jest zabić pierwszy raz, ale kiedy już się to stanie, następnych ludzi zabija się z łatwością. Nie miałem żadnych uczuć, emocji, byłem pusty. Po prostu zabijałem. Mężczyznę, dziecko, kobietę strzelałem w plecy.

To moje życie. Nawet gdybym nie chciał pamiętać, widzę to w snach. To jest tam, w mojej głowie.

Fred Widmer

Prześladuje mnie wspomnienie tego chłopca – to było straszne. Miał odstrzeloną, zwisającą rękę i taki dziwny wyraz twarzy, jakby pytał: „Co ja zrobiłem?”. Trudno to opisać – on nie mógł tego pojąć. Strzeliłem

do tego chłopca, zabiłem go. Chcę myśleć, że to był akt litości, bo w końcu zrobiłby to ktoś inny. Ale to nie tak.

Kenneth Hodges

Jako zawodowego żołnierza, nauczyłem mnie by wykonywać rozkazy i nigdy, nawet przez chwilę nie przyszło mi do głowy, żeby nie posłuchać lub odmówić wykonania rozkazu wydanego przez przełożonych.

Gdyby któryś z moich ludzi odmówił strzelania – boję się myśleć, jaki byłby tego efekt. Trudno teraz powiedzieć, co bym wtedy zrobił. Na pewno ten człowiek miałby poważne kłopoty. Groził mu sąd wojenny albo rozstrzelanie na miejscu za odmowę wykonania rozkazu pod ogniem nieprzyjaciela. Wtedy nie zdawałem sobie sprawy z tego, że nie było żadnego ognia nieprzyjaciela. Myślę, że ci ludzie byli w stanie wykonać przydzielone zadanie, rozkazy (które oznaczały zabijanie kobiet i dzieci) – bo byli żołnierzami. Tak zostali wyszkoleni – nauczono ich, że kiedy włączasz się do walki, musisz zabić wroga zanim on zabije ciebie.

Ci wieśniacy – kobiety starcy, dzieci –

wszyscy zostali uznani za wrogów. Myślę, że wykonaliśmy rozkazy – rozkazy zniszczenia wioski i zabicia znajdujących się tam ludzi – tak jak było trzeba. Nie uważam, żebyśmy złamali jakieś zasady moralne.

Harry Stanley, były GI – Kompania Charlie

Porucznik Calley kazał nam strzelać do tych ludzi. Odmówiłem. Powiedział, że po powrocie do bazy postawi mnie przed sądem wojennym. Wtedy powiedziałem mu to, co myślałem: „Rozkaz strzelania do niewinnych ludzi to nie jest dla mnie rozkaz – to szaleństwo. Nie muszę go wykonywać. A jeśli chce mnie pan postawić przed sądem – proszę bardzo. Zobaczymy, czy się panu uda”.

Czułem, że to straszne, potworne i że to robią moi koledzy. A ja jestem takim samym człowiekiem z krwi i kości jak oni. Biali i czarni – wszyscy to robili, bez względu na kolor skóry. To było coś potwornego.

Moduł 3: Prawo w działaniu

Film wideo i zapis dialogów

Co zrobiliśmy w My Lai

Byliśmy wszyscy z jednego kraju, przecież nauczono ich tych samych wartości, co mnie. Jeśli nie w szkole, mogli nauczyć się tego od kogokolwiek! To proste. Ale robić coś takiego? Uważałem to za niemoralne. Tak to czuję

Ron Haeblerle, były fotograf armii USA

Zobaczyłem, że żołnierze otaczają grupę ludzi. Jeden z szeregowców krzyknął: „Hej, on ma aparat!” Wtedy trochę się rozprzeczli. Podszedłem i zobaczyłem dziewczynę w szoku, obok kobiety obejmowała małe dziecko. Jakaś starsza kobieta klęczała i zawodziła, inna zapinała bluzkę, trzymając niemowlę.

Zrobilem zdjęcie. Myślałem, że będą przesłuchiwać tych ludzi. Ale kiedy odszedłem, usłyszałem strzały. Spojrzałem przez ramię i zobaczyłem jak ich ciała padają na ziemię. Szedłem dalej.

Hugh Thompson, były pilot helikoptera Aeroscout

Widzieliśmy z góry mnóstwo trupów. Coś się tu nie zgadzało – jak mogło tylu ich zginąć, skoro w ogóle nikt do nas nie strzela. To było bez sensu – za dużo zabitych. I to, gdzie leżały ciała – to nie mogła być artyleria, nie było tam śladów pocisków artyleryjskich.

Lawrence Colburn, były strzelec pokładowy helikoptera

Oficer Thompson chciał uratować ludność cywilną – myślał, że to ludność cywilna – wyciągnąć ich z bunkra i przenieść w bezpieczne miejsce. Widział, że jego próby pomocy nie przynoszą rezultatu. Był pewien, że jeśli nie dotrzemy do tych ludzi wcześniej, zabiją ich nasi żołnierze. Wylądował między naszymi żołnierzami a Wietnamczykami w bunkrze. Wysiadł z helikoptera i rozkazał, żebyśmy go osłaniali. Poszedł rozmawiać z porucznikiem. Zapytał go, jak można wyciągnąć tych ludzi z bunkra. Porucznik

odpowiedział, że trzeba wrzucić do środka granaty.

Kiedy oficer Thompson wrócił do helikoptera, był wściekły! Za wszelką cenę chciał uratować ludzi z bunkra. Powiedział, że idzie tam, żeby ich namówić do wyjścia. Nawet nie wziął karabinu. Dodał, że gdyby Amerykanie otworzyli ogień do Wietnamczyków, kiedy będą ich wyprowadzał z bunkra, mamy strzelać do Amerykanów.

Hugh Thompson

Kiedy powiedziałem mojemu zastępcy i strzelcowi, że mają strzelać do naszych żołnierzy, jeśli ci otworzą ogień do ludności cywilnej... Nie wiem, jakbym się czuł gdyby rzeczywiście to zrobili. Ale wtedy, tego konkretnego dnia, nie zastanawiałem się nad tym.

Ron Haeblerle

Staralem się wtedy chwycić to wszystko na gorąco. Kiedy oglądam te zdjęcia, świadomość, że ludzie ci nie żyją – zostali zastrzeleni – sprawia, że wzdrygam się z przerażeniem. Myślę sobie: A może mogłem temu zapobiec? Jak mogłem temu zapobiec?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty „Co się stało”

CO SIĘ STAŁO Michael Bernhardt Bernhardt: <i>To było zwykłe morderstwo. Powiedziałem im, że mam to gdzieś, nie wykonam rozkazu. Dla mnie to był bezprawny rozkaz.</i> Bernhardt twierdzi, że jego współwódcą kompanii, kapitan Medina wiedział, że on nie brał udziału w tym wszystkim. Wiedział też, że Bernhardt może narobić kłopotów. Medina przyszedł do niego wieczorem i ostrzegł: Bernhardt, lepiej trzymaj głowę na kłódce.	CO SIĘ STAŁO Lawrence Colburn Colburn poparł decyzję swojego pilota, Hugh'a Thompsona, dotyczącej ewakuacji Wietnamczyków w bezpieczne miejsce. Zanim wylądowali, widzieli jak amerykańscy żołnierze zabijają ludzi, których oni chcieli uratować. Wtedy Thompson postanowił posadzić maszynę obok bunkra, gdzie żołnierze zagrażali grupie ludności cywilnej. Kiedy Thompson poszedł, by ich ratować, Colburn i drugi strzelec ostaniali go, kierując broń w stronę Amerykanów. Thompson powiedział Colburnowi, że jeśli amerykańscy żołnierze będą strzelać do niego albo do ludności cywilnej, mają otworzyć ogień do swoich rodaków. Colburn obiecał, że tak zrobi.	CO SIĘ STAŁO Porucznik William Calley Por. Calley kazał swoim żołnierzom zgromadzić całą ludność cywilną i ich rozstrzelać. Kiedy żołnierze sprzeciwili się rozkazowi, zaczął do nich strzelać sam. Calley: <i>My znaleźliśmy się w My Lai, żeby zabijać ludzi. Byliśmy tam, żeby zabić ideologię - nie wiem, nie chodziło o poszczególnych ludzi - to tylko pionki, ciała. Nie trafiłem tam, żeby zabijać inteligentnych ludzi, tylko żeby zniszczyć niematerialną ideę, zniszczyć komunizm. Kazano mi iść tam i zniszczyć wroga. To było moje zadanie w tym dniu. Taką misję mi przydzielono. Nie usiadłem i nie myślałem w kategoriach mężczyzn, kobiet i dzieci. Wszyscy zostali sklasyfikowani jako żołnierze wroga. (...) Czulem wtedy i nadal to czuję, że postąpiłem jak mi kazano, i wykonałem rozkaz, który dostałem i nie czuję się źle, że tak postąpiłem.</i>
Pytanie: Co teraz robi Bernhardt? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Co teraz robi Colburn? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Co teraz robi Calley? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty „Co się stało”

CO SIĘ STAŁO Robert Maples Kilkadziesiąt osób cywilnych zapędzono do rowu. Wielu z nich płakało i błagało o litość, stojąc nad zwłokami swoich krewnych i sąsiadów. Por. Calley ogłosił, żebyśmy się przygotowali do ich rozstrzelania. Niektórzy żołnierze zaprotestowali. Calley zwrócił się bezpośrednio do Maplesa, żeby ten zaczął strzelać, ale Maples odmówił. Wtedy Calley skierował broń na Maplesa, grożąc, że zastrzeli go za odmowę wykonania rozkazu. Wtedy po stronie Maplesa stanęło dwóch albo trzech żołnierzy. Calley zaczął sam strzelać do ludzi w rowie.	CO SIĘ STAŁO Sierżant Ron Haeberle Haeberle zaczął robić własnym aparatem zdjęcia pomordowanej ludności cywilnej. Kiedy zbliżył się, by uchwycić w kadrze czteroletniego chłopca, trzymającego za rękę swoją zabita matkę, rozległy się trzy donośne wystrzały. Ciało chłopca padło na ziemię obok innych martwych ciał. Fotograf odwrócił się i spojrzał w oczy 18- lub 19-letniego żołnierza, którego wzrok był pusty. Haeberle: <i>Myszę sobie: A może mogłem temu zapobiec? Jak mogłem temu zapobiec? To pytanie prześladowało mnie do dziś.</i>	CO SIĘ STAŁO Pułkownik Oran Henderson Ponieważ piloci helikopterów meldowali o nieprawidłowościach, płk Henderson nakazał kpt. Medinie powrócić do wioski po południu i dokładnie sprawdzić, ile osób cywilnych zginęło. Ale generał Koster cofnął ten rozkaz. Zamiast tego, Henderson zebrał żołnierzy Kompanii C i zapytał wszystkich, czy ktoś z nich brał udział w zabijaniu ludności cywilnej. Zameldował później przelożonym, że wszyscy odpowiedzieli: My, panie pułkowniku. Wielu żołnierzy, którzy potem złożyli zeznania, twierdzi, że odpowiedź brzmiała: Bez komentarza. Trzy dni później, pułkownik Henderson zameldował, że przeprowadzone śledztwo nie wykazało żadnych nieprawidłowości. Później, w swoich zeznaniach zaprzeczył, że ktokolwiek wspominał mu o tym, że jego żołnierze bez skrupułów zamordowali kilkaset osób cywilnych.
Pytanie: Co teraz zrobi Maples? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Co teraz zrobi Haeberle? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Zważywszy na jego rangę i odpowiedzialność – co płk Henderson teraz zrobi w sprawie tej masakry? Dlaczego?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty „Co się stało”

CO SIĘ STAŁO Sierżant Kenneth Hodges Hodges: Jako zawodowego żołnierza, nauczono mnie by wykonywać rozkazy i nigdy, nawet przez chwilę nie przyszło mi do głowy, żeby nie posłuchać lub odmówić wykonania rozkazu wydanego przez przełożonych. Gdyby któryś z moich ludzi odmówił strzelania (...) groziłby mu sąd wojenny albo rozstrzelanie na miejscu za odmowę wykonania rozkazu pod ogniem nieprzyjaciela. Myślę, że ludzie ci byli w stanie wykonać przydzielone (...) rozkazy (które oznaczały zabijanie kobiet i dzieci) – bo byli żołnierzami. Tak zostali wyszkoleni – nauczono ich, że kiedy włączasz się do walki, musisz zabić wroga zanim on zabije ciebie. Ci wieśniacy – kobiety starcy, dzieci- wszyscy zostali uznani za wrogów. Myślę, że wykonaliśmy rozkazy – rozkazy zniszczenia wioski i zabicia znajdujących się tam ludzi – tak jak było trzeba. Nie uważam, żebyśmy złamali jakieś zasady moralne.	CO SIĘ STAŁO Kapitan Ernest Medina Żołnierze twierdzili, że widzieli jak Medina zastrzelił małego chłopca, który szukał ciała matki w stosie trupów. Żołnierz, który ocenia, że zabił wtedy około 40 osób cywilnych, powiedział: Medina był tam wtedy. Dlaczego nie powstrzymał tego wszystkiego? Chodził i patrzył. Gdyby tylko chciał, mógł powstrzymać masakrę w dowolnym momencie.	CO SIĘ STAŁO Varnado Simpson Zobaczył uciekającą kobietę, trzymającą coś przy piersi. Broń? Materiały wybuchowe? Otworzył ogień. Jej martwe ciało upadło na ziemię. Odwrócił ją ostrożnie na plecy, obawiając się bomby-pułapki. Pod nią leżał trup dziecka z na pół odstrzeloną głową. Simpson: Wiedziałem, że są tam kobiety i dzieci, ale żeby ich zabijać - nie miałem pojęcia, że tak się stanie, dopóki się nie zaczęło. Nie chciałem nikogo zabić. Tak mnie wychowano. Straciłem poczucie sensu, orientację. Zaczęłem zabijać na wszelkie sposoby. Nie wiedziałem, że jest we mnie coś takiego, ale jak zabiłem to dziecko, poczułem kompletną pustkę w głowie.
Pytanie: Co teraz robi Hodges? Jakiego stanowiska zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Co teraz robi kpt. Medina? Jakiego stanowiska zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?	Pytanie: Co teraz robi Simpson? Jakiego stanowiska zajmie odnośnie masakry? Dlaczego?

Moduł 3: Prawo w działaniu

Karty „Co się stało”

✂ CO SIĘ STAŁO Fred Widmer Widmer i kpt. Medina zbliżyli się do trzy- czteroletniego chłopca, któremu odstrzelono ramię. Widmer: <i>Cały czas przesładowało mnie ten wzrost (...) chłopiec z odstrzeloną, zwisającą ręką (...) i ten jego dziwny wyraz twarzy jakby pytał: „Co ja zrobiłem?”. Trudno to opisać – on nie mógł tego pojąć. Strzeliłem do tego chłopca, zabiłem go. Chciałbym myśleć, że to był akt litości, bo w końcu zrobiłby to ktoś inny. Ale to nie tak.</i>	✂ CO SIĘ STAŁO Harry Stanley Kiedy por. Calley rozkazał Stanleyowi strzelać do ludności cywilnej zapędzonej do rowu, ten odmówił. Stanley: <i>Inaczej mnie wychowano. Nie będę zabijał kobiet i dzieci. Nie zrobię tego.</i> Calley przyłożył lufę swojego karabinu do brzucha Stanleya i zagroził, że go zabije. Krzyknął, że nie żartuje. Stanley powiedział, że on też nie żartuje. Powiedział do Calleya: <i>Wszyscy tu kiedyś zginie. Może mnie pan zastrzelić, ale ja nie będę strzelał do kobiet i dzieci.</i> Stanley nieco później wyjaśniał swoje postępowanie: Por. Calley powiedział, że po powrocie do bazy postawi mnie przed sądem wojennym. Wtedy powiedziałem mu to, co myślałem: „Rozkaz strzelania do niewinnych ludzi to nie jest dla mnie rozkaz – to szaleństwo. Nie muszę go wykonywać. A jeśli chce mnie pan postawić przed sądem – proszę bardzo. Zobaczymy czy się panu uda. Czułem, że to straszne, okrutne.”	✂ CO SIĘ STAŁO Hugh Thompson Thompson sprowadził swój helikopter na ziemię, by ewakuować ludność cywilną. Na dole spotkał Calleya i pokłócił się z nim. Calley kazał mu wracać do helikoptera i pilnować własnego nosa. Z powietrza Thompson i jego załoga zobaczyli, że do grupy przerażonych wieśniaków zbliża się kilku żołnierzy. Postanowił ratować Wietnamczyków. Po wylądowaniu powiedział dwóm żołnierzom z załogi, że mają strzelać do Amerykanów, jeśli ci zaczną zabijać ludność cywilną. Thompson: <i>Powiedziałem mojemu zastępcy i strzelcowi, że mają strzelać do naszych żołnierzy, jeśli ci otworzą ogień do cywilów... Nie wiem, jakbym się czuł gdyby rzeczywistość to zrobiła. Ale wtedy, tego konkretnego dnia, nie zastanawiałem się nad tym. Thompson tego samego dnia zameldował swoim przełożonym o tym, co on i jego współtowarzysze broni widzieli – o masakrze ludności cywilnej w wiosce My Lai.</i>	Pytanie: Co teraz robi Widmer? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego? „
Pytanie: Co teraz robi Widmer? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego? „	Pytanie: Co teraz robi Stanley? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego? „	Pytanie: Co teraz robi Stanley? Jakie stanowisko zajmie odnośnie masakry? Dlaczego? „	

Moduł 3: Prawo w działaniu

Co powinno stać się dalej?

- Obowiązkiem wszystkich żołnierzy posiadających informacje dotyczące incydentu lub czynu mającego znamiona zbrodni wojennej, jest jak najszybsze powiadomienie o tym incydencie swoich przełożonych.
- Żołnierze powinni dołożyć wszelkich starań do wyjaśnienia okoliczności zdarzenia i przedstawić oficerowi dowodzącemu raport uwzględniający podstawowe fakty.
- Osoby, które odkryły, że dopuszczono się zbrodni wojennej upoważnione są do wszelkich działań zmierzających do zabezpieczenia dowodów, ustalenia personaliów świadków i udokumentowania okoliczności i warunków.

Źródło: Dyrektywa Wojskowa MACV 20-4.

List ujawniający prawdę

Ron Ridenhour

Ron Ridenhour miał 22 lata, gdy kończył dwuletnią służbę w Wietnamie jako strzelec pokładowy helikoptera bojowego w 11 Batalionie Piechoty Armii USA. Sam nie brał udziału w wydarzeniach w wiosce My Lai, ale kiedy usłyszał opowieści o masakrze, postanowił zrobić coś w tej sprawie i wykorzystał pozostały mu czas służby w Wietnamie na gromadzenie informacji i poszukiwania ludzi, którzy byli w My Lai.

Byłem zdecydowany doprowadzić do śledztwa. Byłem młody, nie miałem pojęcia, jak to zrobić, ale wiedziałem, że muszę przede wszystkim zebrać fakty.

Potrzebował świadka, który zgodziłby się zeznawać i znalazł go w osobie Michaela Bernhardt. W rozmowie, Bernhardt powiedział Ridenhourowi, że po zakończeniu służby zamierzał wytropić i zabić wszystkich oficerów, stanowiących kolejne ogniwa łańcucha rozkazów, odpowiedzialnych za masakrę w My Lai. Gdy Ridenhour zorientował się, że Bernhardt mówi poważnie, zaproponował mu inne wyjście.

Powiedziałem „Spróbujmy mojego planu. Chcę, by wszczęło śledztwo w tej sprawie. Jeśli mi się uda, będziesz zeznawał?” Odpowiedział: „Ty powiesz prawdę i ja też powiem prawdę”.

Po zakończeniu służby w marcu 1968 roku, Ridenhour przygotował list, opisujący z detalami wszystko, czego dowiedział się o My Lai. Wysłał go do najwyższych władz wojskowych, członków Kongresu i Prezydenta USA.

Scenariusz dylematu

Nie było litości

CZĘŚĆ A:

W 1914 roku, podczas I wojny światowej, oddział żołnierzy niemieckich uderzył na poddających się Rosjan.

Przez huk dział przebijają się rozdzierające serce okrzyki Rosjan: Prusacy! Oszczędźcie nas! Ale nie było litości. Nasz kapitan rozkazał: Wszyscy muszą zginąć. Ogień

maszynowy. Słyszałem, iż pięciu naszych żołnierzy i jeden oficer oszalało przez te rozdzierające jęki. Ale większość moich towarzyszy i oficerów żartowała sobie z bezbronnnych i bezradnych Rosjan, błagających o litość, spychanych w bagno i zabijanych.

Pytanie: Wyobraź sobie, że jesteś tym żołnierzem – co zrobisz w tej sprawie?

MOŻLIWE INNE PUNKTY WIDZENIA DO ROZWAŻENIA:

- współtowarzyszy tego żołnierza
- jego dowódcy
- poddającego się żołnierza rosyjskiego
- niemieckich trybunałów wojskowych

CZĘŚĆ B:

Ze względu na fakt, że Stany Zjednoczone były w 1914 roku państwem neutralnym, obie strony konfliktu przestrzegały USA jako państwo bezstronne i mogące dzięki temu występować w interesie ofiar wojny. Słowa cytowane powyżej pochodzą z listu napisanego do Ambasady USA w Berlinie przez pewnego młodego niemieckiego żołnierza.

Pytanie: Jako dyplomata neutralnego państwa – co zrobisz w tej sprawie?

MOŻLIWE INNE PUNKTY WIDZENIA DO ROZWAŻENIA:

- rządu dyplomaty
- władz rosyjskich
- władz niemieckich
- żołnierza, który napisał list
- innych żołnierzy obu stron konfliktu

Zakończył swój listy tymi słowami: *Mógłbym podać swoje nazwisko i numer jednostki, ale te słowa mogłyby mnie zaprowadzić przed sąd wojenny za zdradę tajemnic wojskowych.*

Źródło: Richard Garrett, *P.O.W.*, David & Charles, Londyn, 1981.

Telford Taylor, *Nuremberg and Vietnam: An American Tragedy*, Quadrangle Books, Chicago, 1970.

John Sack, William L. Calley, *Lieutenant Calley: His Own Story*, Viking Press, New York, 1971.

Joseph Goldstein, Burke Marshall, Jack Swartz, *The My Lai Massacre and its Cover-up: Beyond the Reach of Law? : The Peers Commission Report*, Free Press, New York, 1976.

Michael Bilton, Kevin Sim, *Four Hours in My Lai*, Penguin Books, New York, 1992.

Richard Hammer, *One Morning in the War: The Tragedy at Son My*, Coward-McCann, New York, 1970.

"My Lai: an American Tragedy," *Time*, 5 December 1969, Vol. 94, No. 23 (<http://www.time.com/time/printout/0,8816,901621,00.html>).

Robert Jay Lifton, *Home from the War: Vietnam Veterans: Neither Victims nor Executioners*, Simon and Schuster, New York, 1973.

"When War Becomes a Crime: The Case of My Lai," in Jerold M. Starr (ed.), *The Lessons of Vietnam*, Center for Social Studies Education, Pittsburgh PA, 1991 (http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED337409&ERICExtSearch_SearchType_0=eric_accno&accno=ED337409).

"The Massacre at My Lai," *LIFE*, 5 December 1969, Vol. 67, No. 23 (<http://www.kenrahn.com/Marsh/Vietnam/mylait01.htm>).

"Forgotten heroes of My Lai receive honors," CNN Interactive, March 6, 1998 (<http://www.cnn.com/US/9803/06/my.lai.ceremony/>).

Excerpts from Lt William Calley's court martial testimony on "Famous American Trials: The My Lai Courts-Martial" (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/mylai.htm>).

FM 27-10, The Law of Land Warfare (<http://faculty.ed.umuc.edu/~nstanton/FM27-10.htm>).

Letter written by Capt. Aubrey M. Daniel to President Nixon, April 1970; "An Introduction to the My Lai Courts-martial" by Doug Linder; Excerpt from the prosecution brief on command responsibility in *United States v. Captain Ernest L. Medina*; Biographies of key figures in My Lai courts-martials (and a number of other documents) (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/mylai.htm>).

Peers Report: Summary; Company C: Actions on 16 and 17 March 1968; Suppression and withholding of information; General findings and recommendations; Omissions and commissions of Col Oran K. Henderson; Omissions and commissions of Capt. Ernest L. Medina (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/mylai.htm>).

Court-martial testimony of Haeberle, Maples, Conti, Meadlo, Dr LaVerne, Calley, Medina, Latimer (http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/MYL_calt.HTM).

Summation of Aubrey Daniels for the Prosecution, The Court Martial of William L. Calley, Jr. (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/closingargument.html>).

Instructions from the Military Judge to the Court Members in *United States vs. First Lieutenant William L. Calley, Jr.* (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/instructions.html>).

Homer Bigart, "Prosecution says that Medina 'chose not to intervene' at My Lai," New York Times, 16 August 1971 (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/NYTIMES.html>).

CEL

- Zapoznanie się z różnorodnymi przykładami stosowania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego (MPH) i wysiłkami podejmowanymi na rzecz zapobiegania naruszeniom.

1. Poszukaj w mediach informacji dotyczących zastosowania w praktyce reguł MPH.

[Na przykład: wymiana jeńców, opieka nad rannym nieprzyjacielem, ochrona ludności cywilnej]

> Która z zasad MPH jest przestrzegana? Jakie będą konsekwencje jej zastosowania?

ORAZ

2. Poszukaj w mediach informacji na temat wysiłków zmierzających do zapobiegania naruszeniom MPH.

[Na przykład: szkolenia MPH dla stron walczących, przemówienie lub działania przywódcy]

> Jakie wydarzenia były przyczyną tych działań?

> Jakie były konsekwencje tych działań (rzeczywiste i potencjalne)?

Poszukaj informacji o lokalnym wydarzeniu, które wiąże się z naruszeniem czyjejs godności i wysiłkami na rzecz zapobiegania tego typu sytuacjom.

METODY DOKONYWANIA OCENY**OCENA BIEŻĄCA**

Podręcznik Odkrywamy Prawo Humanitarne (OPH) dostarcza nauczycielom codziennych możliwości zbadania, czego uczą się ich uczniowie oraz jakich błędnych poglądów mogli nabrać. Możliwości tego rodzaju oferują aktywne metody nauczania, takie jak dyskusja w klasie, praca w niewielkich grupach, burze mózgów oraz odgrywanie scenek rodzajowych. Daj uczniom kilka minut pod koniec zajęć na udzielenie jedno- lub dwuzdaniowych odpowiedzi na następujące pytania:

- > Czego się dziś nauczyliśmy?
- > Czy macie jeszcze jakieś pytania?

Przeczytaj uważnie odpowiedzi i wykorzystaj je do budowania wiedzy uczniów oraz wyjaśniania błędnych poglądów podczas kolejnych zajęć.

PORTFOLIO PRAC UCZNIA

W każdym z modułów, prosi się uczniów o zrealizowanie zadań w rodzaju przeprowadzania wywiadów z ludźmi, zilustrowania koncepcji wierszem, utworem scenicznym lub inną formą artystycznego wyrazu, oraz pisanie artykułów badawczych na określone tematy.

Załóż teczkę lub portfolio każdego z uczniów, zawierające jego prace, utwory, wywiady oraz nowe pomysły wniesione w zajęcia. Raz na jakiś czas omów wspólnie z uczniem jego pracę, monitorując w ten sposób postępy w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego (MPH).

Publikuj próbki pracy ucznia tak, aby wszyscy mogli mieć do nich dostęp.

PYTANIA NA KONIEC MODUŁU

Po ukończeniu Modułu 3, możesz poświęcić ostatnią sesję zajęć na pisemną ocenę wiedzy zdobytej przez uczniów. Możesz to zrealizować, prosząc o napisanie eseju będącego wyczerpującą odpowiedzią na jedno pytanie (20-30 minut), lub o udzielenie krótkich odpowiedzi na dwa lub trzy pytania (10 minut na każde pytanie).

Możliwe tematy eseju:

- > Dlaczego ludzie łamią zasady MPH? Podaj konkretne przykłady.
- > Opisz sytuację, w której żołnierz na polu walki zostaje postawiony wobec trudnego wyboru. Na czym polega jego dylemat? Jakie są tego konsekwencje?

Możliwe pytania do krótkiego opracowania:

- > Podaj dwa przykłady sytuacji, w których jedno naruszenie zasad powoduje kolejne.
- > Jakie są skutki braku możliwości rozróżnienia, kto jest osobą cywilną?
- > Jakie były dwa dylematy, wobec których stanęli żołnierze amerykańscy w My Lai?

Ocena

Możesz poprosić uczniów o to, by w niewielkich grupach sformułowali inne pytania, następnie wybierz jedno z nich jako temat eseju dla całej klasy. Możesz również poprosić każdego z uczniów o zaproponowanie pytania, na które udzieli odpowiedzi. (Uczniowie zostaną poddani ocenie z uwagi na jakość pytań oraz odpowiedzi.) Możesz również wybrać cytaty z artykułu prasowego, marginesu bocznego w materiałach pomocniczych oraz innego źródła i poprosić uczniów o to, aby dowiedzieli się, jakie jest ich przesłanie oraz ustosunkowali się do niego.

KRYTERIA OCENY

Efektywna odpowiedź ucznia to taka, w której:

- uczeń zastosował pojęcia, takie jak pojęcie przypadkowego świadka, walczącego, dylematu lub reakcji łańcuchowej oraz inne terminy z materiałów OPH;
- uczeń podaje konkretne przykłady, aby poprzeć swoje tezy;
- uczeń dostarcza przykładów z różnych źródeł, takich jak media, wywiady, dyskusje na zajęciach i dodatkowe lektury.

Powyższe techniki to jedynie sugestie, które mogą pomóc Ci ocenić pracę uczniów nad materiałami OPH. Można je oczywiście odpowiednio dostosować do swoich potrzeb.

Zasoby internetowe

NARUSZENIA MIĘDZYNARODOWEGO PRAWA HUMANITARNEGO

- Poważne naruszenia opisane są na stronach Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (<http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/57jp2a?opendocument>)

ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA PRZESTRZEGANIE MPH

- Poszanowanie i zapewnienie przestrzegania zapisów międzynarodowego prawa humanitarnego, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża (http://www.icrc.org/web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/section_ihl_state_responsibility?opendocument)
- Wdrażanie zapisów międzynarodowego prawa humanitarnego, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża ([http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/57JNXN/\\$File/Implementing_IHL.pdf](http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/57JNXN/$File/Implementing_IHL.pdf))

INFORMACJA O WYDARZENIACH W MY LAI

- Słynne procesy w Ameryce: Sąd wojenny w sprawie My Lai 1970 (<http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/mylai/mylai.htm>)
- The Vietnam Center and Archive, Texas Tech University (<http://www.vietnam.ttu.edu>)
- "My Lai: an American Tragedy," *Time* (<http://www.time.com/time/printout/0,8816,901621,00.html>)
- "The Massacre at My Lai," *LIFE* (<http://www.kenrahn.com/Marsh/Vietnam/mylait01.htm>)
- "Forgotten heroes of My Lai receive honors," CNN Interactive (<http://www.cnn.com/US/9803/06/my.lai.ceremony>)

MKCK